

Hallituksen esitys Eduskunnalle maaoikeuksien lakkauttamisesta erityistuomioistuimina ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että maaoikeudet hallinnollisesti itsenäisinä erityistuomioistuinina lakkautetaan ja niiden nykyinen henkilökunta ja käsiteltäväksi säädettyt asiat siirretään kahdeksaan käräjäoikeuteen. Maaoikeusasioita käsitteleviä käräjäoikeuksia olisivat Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoikeudet. Muutoksenhaku maaoikeusasioissa säilyisi ennallaan.

Maaoikeusasioita käsittelevää käräjäoikeuden kokoonpanoa kutsuttaisiin maaoikeudeksi. Kokoonpano vastaisi muutoin nykyistä maaoikeuden kokoonpanoa, mutta aikaisemmasta poiketen siihen voisi kuulua toinen lainoppinut jäsen, jos asian laatu sitä vaatisi. Lisäksi maaoikeus olisi päätösvaltainen myös silloin, kun lautamiehiä on vain yksi, jos lautamiehelle on tullut este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen. Maaoikeuden lautamiehinä toimisivat käräjäoikeuksien lautamiehet, eikä heiltä vaadittaisi paikallisia erityisasiantuntemusta kiinteistöasioista.

Maaoikeuden toimivaltaa ratkaista asioita yhden tuomarin kokoonpanossa laajennettaisiin siten, että yhden tuomarin kokoonpano tulisi kysymykseen myös silloin, kun asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Asia voitaisiin ratkaista esityksen mukaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia

ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Jos asia ratkaistaisiin kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt maaoikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaisiin pääkäsittelyssä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto otettaisiin kuitenkin huomioon asiaa ratkaistaessa. Lisäksi uudistettaisiin tiedoksianto maaoikeuden istunnosta koskevia säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kiinteistönmuodostamislakia, johon otettaisiin säännös maaoikeusasioita käsittelevistä käräjäoikeuksista sekä tehtäisiin muut menettelyä koskevat tarpeelliset muutokset. Maaoikeuksien nykyistä organisaatiota koskeva kiinteistönmuodostamisasetuksen 8 luku kumottaisiin. Tarpeellisilta osin muutettaisiin myös käräjäoikeuslakia ja -asetusta sekä oikeudenkäymiskaarta. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maaoikeusasioissa säädettäisiin asetuksella. Tarkoituksena on, että tuomiopiirit maaoikeusasioissa perustuisivat pääsääntöisesti maanmittaustoimistojen toimialuejakoon. Oikeusministeriö määräisi päätöksellään, mihin käräjäoikeuksiin perustettaisiin maaoikeusinsinöörin virkoja ja mikä heidän toimialueensa olisi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2000.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Nykyiset maaouikeudet

Suomessa on nykyisin neljä maaouikeutta: Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Vaasan ja Pohjois-Suomen maaouikeus. Ne toimivat kahdeksassa jaostossa. Etelä-Suomen maaouikeudella on kolme jaostoa: yksi Helsingissä, toinen Turussa ja kolmas Hämeenlinnassa. Itä-Suomen maaouikeudella on jaostot Kuopiossa ja Mikkelissä. Vaasan maaouikeus toimii yksijaostoisena. Pohjois-Suomen maaouikeuden jaostot sijaitsevat Rovaniemellä ja Oulussa.

Maaouikeuksien tuomiopiirit muodostuvat maanmittauslaitoksesta annetun lain (505/1991) 4 §:ssä ja sen nojalla annetussa maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä maanmittaustoimistojen lukumäärästä, toimialueista ja hallintopaikoista (376/1998) säädetyn maanmittaustoimistojen toimialuejaon mukaisesti. Etelä-Suomen maaouikeuden tuomiopiirinä ovat Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan-Satakunnan ja Hämeen maanmittaustoimistojen toimialueet; Itä-Suomen maaouikeuden tuomiopiirinä on Kaakkois-Suomen, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen maanmittaustoimistojen toimialueet; Vaasan maaouikeuden tuomiopiirinä on Pohjanmaan maanmittaustoimiston toimialue sekä Pohjois-Suomen maaouikeuden tuomiopiirinä on Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun-Koillismaan ja Lapin maanmittaustoimistojen toimialueet.

Etelä-Suomen maaouikeus kuuluu Turun hovioikeuden, Itä-Suomen maaouikeus Itä-Suomen hovioikeuden, Vaasan maaouikeus Vaasan hovioikeuden sekä Pohjois-Suomen maaouikeus Rovaniemen hovioikeuden alaisuuteen.

Maaouikeuksien syntytausta ja kehitys

Maaouikeuksien syntyhistoria ajoittuu 1700-luvun puoliväliin, jolloin isojako pantiin alulle. Suomeen perustettiin kolme viisi-

jäsenistä talousdeputaatiota (valiokuntaa). Deputaatiot asetettiin vuoden 1757 isojakoasetuksen nojalla valtiosäätyjen luottamuselimiksi tehtäväänsä isojakojen valvominen, kylienvälisten rajariitojen selvittäminen, menettelytapaoheiden suunnittelu isojakoa varten, isojaoista aiheutuneiden riitaisuuksien sovittelu sekä isojakoa koskevien ehdotusten tekeminen valtiopäiville. Vuoden 1762 isojakoasetuksen mukaan lisäjäseniksi kutsuttiin asianomaisten pyynnöstä kaksi uskottua miestä. Varsinaisia isojakoriitoja deputaatiot eivät ratkaisseet, vaan ne jäivät joko valtiopäivien tai yleisen tuomioistuimen käsiteltäviksi. Pitäjien ja kylien välistä rajaa koskevasta rajariidasta deputaatiot antoivat myöhemmin lopullisia ratkaisuja, joista valittiin kuninkaalle. Deputaatiot joutuivat vuoden 1766 valtiopäivillä poliittisen arvostelun kohteeksi, ja ne päätettiin lakkauttaa.

Maanjakosovinto-oikeus (Agodelnings Compromissrätt) perustettiin paikallisissa isojakoasetuksissa 20 päivänä marraskuuta 1766 Turun ja Porin, Uudenmaan ja Hämeen läänejä sekä 2 päivänä joulukuuta 1766 Pohjanmaata varten. Pitäjän miehet valitsivat maaherran kehotuksesta isojaoon ollessa viireillä asianomaista pitäjää varten oikeuteen kolme tai viisi jäsentä, joista yksi toimi puheenjohtajana. Se pyrki aluksi sovitteluratkaisuun. Sovinnonteon epäonnistuttua riita ratkaistiin tuomiolla, josta voitiin valittaa suoraan kuninkaalle. Tuomioistuimen asettamisessa pidettiin silmällä vuoden 1734 lain ulosottokaaren 4:15:n säännöstä välimiesoikeuksista. Laamannioikeuksien tai alioikeuksien ratkaistavaksi jakoriitoja ei voitu jättää, koska isojakoasioissa ei yleensä ollut asiakirjoja, joihin tuomioistuimet olisivat voineet perustaa ratkaisunsa. Kun tuomioistuimet olivat lisäksi harvoin koolla, riitojen ratkaisu yleisessä tuomioistuimessa olisi liiaksi hidastanut isojakoa.

Maanjako-oikeus (Agodelningsrätt) perustettiin vuoden 1775 isojakoasetuksessa. Maanjako-oikeuden puheenjohtajalta vaadittiin nyt perehtyneisyyttä tuomarin tehtäviin. Pitäjän miehet valitsivat tehtävään usein paikkakunnan tuomarin sekä harkintansa mukaan kaksi tai neljä jäsentä. Hovioikeu-

den oli määrättävä puheenjohtaja, jos pitäjän miehet eivät löytäneet sopivaa. Maanjako-oikeus voitiin asettaa myös yhteisesti useita pitäjiä varten. Isojakotoimitus voi joutua maanjako-oikeuteen kolmessa vaiheessa, erikseen piirirajoista, jaon perusteista ja päättäneestä jaosta. Vuodesta 1783 hovioikeus määrittiin valvomaan maanjako-oikeuden toimintaa, minkä jälkeen siitä tuli osa tuomioistuinelaitosta. Maanjako-oikeuden tuomiosta valitettiin aluksi suoraan kuninkaalle ja 16 päivänä elokuuta 1809 jälkeen keisarillisen hallituskonseljin oikeusosastolle, joka sai 21 päivänä helmikuuta 1816 nimekseen keisarillisen senaatin ja senaatin oikeusosasto.

Vakinainen maanjako-oikeus perustettiin ensimmäiseksi 12 päivänä heinäkuuta 1816 annetulla asetuksella Viipurin läänin. Tuoloin oikeuden jäseneksi tuli puheenjohtajan ja maallikoiden lisäksi läänin ensimmäinen maanmittari virkansa puolesta. Muualla maassa maanjako-oikeus oli vielä tilapäisluontoinen ja kutakin pitäjää varten erikseen. Vasta vuonna 1916 jakolaitoksesta annetulla asetuksella (82/1916) maahan perustettiin kolme vakinaista maanjako-oikeutta eli Turun, Vaasan ja Viipurin maanjako-oikeudet. Jäseninä olivat tuolloin juristikoulutuksen saanut puheenjohtaja sekä lääninmaanmittausinsinööri virkansa puolesta ja kaksi kunnan viideksi vuodeksi valitsemaa paikallista maallikkojäsentä. Maanjako-oikeuksien toimivalta laajeni isojakoriitojen lisäksi käsittämään kaikki maanmittaustoimituksista johtuvat valitusasiat. Vuodesta 1920 lukien perustettiin väliaikaisista maanjako-oikeuden puheenjohtajista annetulla asetuksella (88/1920) virkoja vuokra-alueiden lunastamisesta tuolloin johtuneen ruuhkan purkamiseksi.

Kaupungeissa maanjako-oikeus ei ollut vanhastaan toimivaltainen, vaan jakolaitoksesta annetun asetuksen mukaan maistraattien oli käsiteltävä ensimmäisenä tuomioistuimena kaikki ne maanmittaustoimituksista johtuvat riita-asiat, jotka koskivat yksinomaan kaupungin maata. Vasta jakolaitoksesta, tontinmittauksesta ja kiinteistöjen rekisteröimisestä kaupungissa annetun lain (232/1931) antamiseen liittyneissä jakolaitoksesta annetun asetuksen muutoksissa maanjako-oikeuden toimivalta ulotettiin vuoden 1932 alusta koskemaan yleisen jakolainsäädännön nojalla kaupungeissa suoritettavia maanmittaustoimituksia.

Jakolain (604/1951) tultua voimaan vuoden 1953 alusta maanjako-oikeuteen tuli uusi vakinainen jäsen, jonka valtioneuvosto nimitti maanmittaushallituksen esityksestä. Jäsenen kelpoisuusvaatimuksina oli maanmittausinsinöörin tutkinto sekä kokemus maanmittaus- ja jakoasioista. Muina jäsenenä toimivat edelleen lakimiespuheenjohtaja, lääninmaanmittausinsinööri virkansa puolesta ja kaksi nyt kunnanvaltuuston valitsemaa maallikkojäsentä.

Vuonna 1972 jakolain muuttamisesta annetulla lailla (321/1972) maanjako-oikeuden nimi muutettiin maa-oikeudeksi. Samalla puheenjohtajan virkanimike muuttui maa-oikeustuomariksi, pysyvän jäsenen virkanimike maa-oikeusinsinööriksi, ja maallikkojäsenistä tuli lautamiehiä. Lääninmaanmittausinsinööri tai hänen määräämänsä maanmittausinsinööri toimi maa-oikeuden jäsenenä kuten ennenkin aina vuoteen 1991 saakka. Samana vuonna lääninmaanmittausinsinöörin virat lakkautettiin. Vuoden 1993 jakolain muuttamisesta annetun lain (1016/1993) säätämisen jälkeen maa-oikeudessa voi olla lisäksi toinen maa-oikeusinsinööri, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna. Samalla yhdenmukaistettiin tarpeellisissa määrin oikeudenkäyntimenettelyä maa-oikeudessa koskevat säännökset vastaamaan käräjäoikeuksissa toteutettavia uudistuksia, jotka tulivat voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Maa-oikeuden toimivalta ja kokoonpano

Maa-oikeuksien tehtävät ja rakenne perustuvat nykyisin vuoden 1997 alusta voimaan tulleen kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 20 lukuun. Lakia täydentää kiinteistönmuodostamisasetus (1189/1996), jonka 8 luvussa säädetään maa-oikeuksista. Maa-oikeudet vahvistavat itse työjärjestyksensä, jonka ne lähettävät tiedoksi hovioikeudelle ja oikeusministeriölle.

Maa-oikeus ratkaisee sen käsiteltäviksi useissa eri laeissa säädetyt valitukset ja vastaavissa asioissa tehdyt kantelut. Maa-oikeuden toimivaltaan kuuluu ratkaista ensimmäisenä muutoksenhakuasteena riidat ja valitukset, jotka koskevat muun muassa kiinteistönmuodostamislain, yleisistä teistä annetun lain (243/1954), yksityisistä teistä annetun lain (358/1962), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) ja yhteismetsäosuuksien lu-

nastamisesta annetun lain (455/1971) mukaisissa toimituksissa annettuja ratkaisuja. Maa-oikeudessa käsiteltävistä asioista selvästi suurimpia ryhmiä ovat yksityisistä teistä annetun lain mukaiset tietoitukset ja erilaiset kiinteistönmääritystoimitukset. Seuraavina suuruusjärjestyksessä tulevat yleisistä teistä annetun lain mukaiset tietoitukset ja lohkomistoimitukset. Suuria asiaryhmiä ovat myös lunastuslain mukaiset toimitukset ja rajankäyntitoimitukset. Taloudellisesti merkittävimpiä ovat lunastustoimituksia koskevat valitukset ja työlämpiä uusjaot.

Toimivaltainen on se maa-oikeus, jonka tuomiopiirissä sijaitsee alue, jota asia koskee. Jos alue kuuluu kahden tai useamman maa-oikeuden tuomiopiiriin taikka jos asiassa on kysymys rajasta, joka on samalla kahden tai useamman maa-oikeuden tuomiopiirin raja, asia on sen maa-oikeuden ratkaistava, jonka tuomiopiirissä on sen viranomaisen hallintopaikka, jonka toimituksesta tai ratkaisusta on kysymys.

Maa-oikeudessa on pääsääntöisesti neljä jäsentä. Puheenjohtajana on maa-oikeustuomari ja muuna jäsenenä maa-oikeusinsinööri sekä maallikkojäsenenä kaksi kunnan valitsemaa lautamiestä. Nykyisin maa-oikeudessa voi olla lisäksi toinen maa-oikeusinsinööri, jos sitä asian laajuuteen tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna. Esimerkkinä hallituksen esityksessä laeiksi jakolain ja eräiden muiden asioiden käsittelyä maa-oikeudessa koskevien lakien muuttamisesta (HE 189/1993 vp) on mainittu sellaiset asiat, joissa arviointikysymykset ovat keskeisiä. Käytännössä laajennettu kokoonpano on harvinainen.

Pääsääntöisesti maa-oikeus ratkaisee sen käsiteltäväksi tulleet asiat täysilukuisessa kokoonpanossa. Kiinteistönmuodostamislain 243 §:n 2 momentin mukaan maa-oikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain maa-oikeustuomari, muuan muassa silloin, kun muutoksenhakemus jätetään oikeudenkäynnin edellytysten puuttumisen vuoksi tutkimatta tai kun kysymys on käsitellyn valmistelemista tarkoittavasta toimenpiteestä tai kun maa-oikeuden käsiteltävänä on valitus toimitusmiesten päätöksestä, jolla toimitusmiestä koskeva estemuistutus on hylätty, taikka jos valitus koskee kiinteistöjen yhdistämispäätöstä.

Maa-oikeustuomari ja maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjäoikeuden laamannista hallitus-

muodossa säädetään. Sama koskee ylimääräisen maa-oikeustuomarin ja ylimääräisen maa-oikeusinsinöörin nimittämistä.

Hovioikeuden tulee virkaehdotuksen teke- mistä varten hankkia maa-oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto.

Kunnanvaltuuston on valittava kuntaan maa-oikeuden lautamieheksi vähintään neljä henkilöä kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Lautamiehen tulee olla kiinteistöasioihin perehtynyt ja paikalliset olot tunteva. Maa-oikeuden puheenjohtaja kutsuu maa-oikeuden jäseniksi lautamiehet yhdestä tai useammasta kunnasta, jossa valituk- senalaisen toimituksen kohteena oleva alue on. Erityisestä syystä maa-oikeuden jäseneksi voidaan kutsua myös muun kunnan lautamies. Jos maa-oikeuden lautamies jää pois maa-oikeuden istunnosta, johon hänet on kut- suttu taikka jos hänet havaitaan esteelliseksi eikä toista jäsentä voida ilman viivytystä istuntoon saada, on maa-oikeustuomarilla oikeus ottaa hänen sijaansa esteetön maa-oikeuden lautamieheksi kelpoinen henkilö.

Maa-oikeuksien lukumäärästä, toimialueista ja sijaintipaikkakunnista sekä viraston pääl- likkönä toimivasta maa-oikeustuomarista ja maa-oikeuden jakaantumisesta jaostoihin sää- detään kiinteistönmuodostamisasetuksessa.

Milloin maa-oikeudessa on useampia kuin yksi maa-oikeustuomari, maa-oikeus toimii kahdesta tai useammasta jaostosta muodostu- vana virastona. Viraston päällikkönä toimii maa-oikeustuomari. Milloin heitä on useam- pia, viraston päällikkönä toimii maa-oikeuden ensimmäisen jaoston maa-oikeustuomari siten kuin maa-oikeuden työjärjestyksessä määrät- tään. Oikeusministeriö päättää, mikä maa-oikeuden jaostoista toimii ensimmäisenä jaostona.

Maa-oikeuden jaostossa on maa-oikeus- tuomarin ja maa-oikeusinsinöörin lisäksi yksi toimistos sihteeri. Viraston päällikkö määrää henkilökunnan jaostoille sekä päättää asioiden jakamisesta jaostojen kesken. Kiinteis- tönmuodostamislain 243 §:n 1 momentissa tarkoitettun toisen maa-oikeusinsinöörin mää- rämisestä maa-oikeuteen päättävät niiden maa-oikeuksien päälliköt, joita määräys kos- kee.

Muutoksenhaku maa-oikeusasioissa

Muutoksenhausta maa-oikeuteen kiinteistö- toimituksessa tehdystä ratkaisusta säädetään

kiinteistönmuodostamislain 19 luvussa sekä kiinteistönmuodostamisasetuksen 7 luvussa.

Asianosainen saa hakea muutosta kiinteistönmuodostamislain mukaisessa kiinteistötoimituksessa tehtyyn ratkaisuun valittamalla maa- tai metsäoikeuteen, jollei muutoksenhakua ole lailla kielletty. Sen lisäksi kunta, vaikka se ei olisikaan asianosainen, saa hakea muutosta erikseen säädetyissä tapauksissa valittamalla maa- tai metsäoikeuteen toimituksessa tehdystä ratkaisusta, joka suoritetaan taaja-asutukseen käytetyllä alueella, yleiskaava-, asemakaava-, rakennuskaava- tai rantakaava-alueella taikka alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asema- tai rakennuskaavan laatimista varten tai jolle rantakaavan laatiminen on rakennuslain (370/1958) 123 a §:n mukaan tarpeen.

Valitus maa- tai metsäoikeudelle on varsinaisena muutoksenhakukeinona myös yksityisistä teistä annetun lain mukaisissa tietotoimituksissa sekä muun muassa yleisistä teistä annetun lain, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain ja kaivoslain (5031/1965) mukaisissa toimituksissa. Tuomiovirhekantelusta ja tuomion purkamisesta ylimääräisinä muutoksenhakukeinoina säädetään oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa.

Maa- tai metsäoikeuden tuomioon tai päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valituslupan. Maa- tai metsäoikeuden tuomio tai päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään. Vireillä olevaa toimitusta voidaan jatkaa, vaikka tuomioon tai päätökseen pyydetään valituslupaa. Korkein oikeus voi kuitenkin ennen asian lopullista ratkaisemista määrätä, ettei tuomiota tai päätöstä toistaiseksi saada panna täytäntöön tai ettei aloitettua täytäntöönpanoa saada jatkaa.

Maanmittaustoimiston on lähetettävä sille toimitetut muutoksenhakuasiakirjat korkeimmalle oikeudelle muutoksenhauulle säädetyssä määräajan päätyttyä. Samalla on toimitettava korkeimman oikeuden nähtäväksi toimitusasiakirjat. Jos muutoksenhakemus on selvästi tehty myöhään, muutoksenhakuasiakirjat lähetetään toimitusasiakirjoja toimittamatta.

Muutoksenhaku- ja toimitusasiakirjojen saavuttua maanmittaustoimistosta korkeimpaan oikeuteen sinne tilataan maa- tai metsäoikeuden pöytäkirja. Valituslupan myöntämisen jäl-

keen korkein oikeus pyytää usein maanmittauslaitoksen keskushallinnolta lausunnon. Korkein oikeus voi kehottaa myös toimitusinsinööriä toimittamaan kirjallisen lausuntonsa käsiteltävänä olevasta asiasta, milloin se katsoo sen tarpeelliseksi. Käytännössä toimitusinsinöörin lausunto hankitaan kuitenkin vain poikkeustapauksissa. Mikäli ei toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun soveltuvin osin niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemässä asiassa. Tämä merkitsee muun muassa, ettei maa- tai metsäoikeuden ratkaisuun ilmoiteta erikseen tyytymättömyyttä. Kanteen muuttamisena ei pidetä kanteen tueksi esitettyjä uusia seikkoja, ellei asia sen vuoksi muutu toiseksi.

Asian käsittely maa- tai metsäoikeudessa

Maa- tai metsäoikeuden istuntoa, valitusasian selvittämistä ja ratkaisemista sekä muuta maa- tai metsäoikeudessa tapahtuvaa menettelyä koskevat säännökset sijaitsevat kiinteistönmuodostamislain 21 luvussa ja lakia täydentävät säännökset kiinteistönmuodostamisasetuksen 9 luvussa. Alioikeuksien 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tulleiden riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevien uudistusten yhteydessä harmonisoitiin tarpeellisessa määrin jakolain 40 luvun asian käsittelyä maa- tai metsäoikeudessa koskevat säännökset vastaamaan käräjäoikeuksissa toteutettuja uudistuksia. Säännöksillä pyrittiin turvaamaan myös se, että menettely eri maa- tai metsäoikeuksissa on keskenään yhdenmukaista. Kiinteistönmuodostamislain ja -asetuksen nykyiset säännökset asian käsittelystä maa- tai metsäoikeudessa vastaavat tuolloin uudistetun jakolain 40 luvun säännöksiä.

Maa- tai metsäoikeusprosessi jakautuu kuten yleisissä tuomioistuimissa kirjalliseen ja suulliseen valmisteluun sekä suulliseen pääkäsittelyyn, jonka tulee olla keskitetty ja välitön. Asian käsittely maa- tai metsäoikeudessa perustuu näin suullisuuden, välittömyyden ja keskittämisen periaatteille. Käräjäoikeuksista maa- tai metsäoikeudet poikkeavat siinä, että kaikki maa- tai metsäoikeuksissa käsiteltävät asiat ovat muutoksenhakuasioita. Näin ollen maa- tai metsäoikeudessa tapahtuvassa oikeudenkäynnissä on paljon samoja piirteitä kuin uudistuneessa oikeudenkäynnissä hovioikeudessa. Maa- tai metsäoikeusmenettelyn oleellisin ero yleisissä tuomioistuimissa noudatettavaan menettelyyn nähden on lähes aina toi-

meenpantavan katselmuksen suorittaminen valituksen kohteena olevalla alueella. Katselmusten pitäminen maastossa on vanhastaan korostanut oikeudenkäynnin välittömyyttä ja keskitystä maa-oikeudessa. Oikeudenkäyntiä on voitu nopeuttaa ja tehostaa erityislaatuisten asioiden vaatimusten mukaan.

Kiinteistönmuodostamislain 270 §:n mukaan yleisistä tuomioistuimista voimassa olevia säännöksiä on noudatettava maa-oikeudessa soveltuvin osin, ellei muuta ole säädetty. Viittaussäännöksen nojalla tulevat siten sovellettavaksi soveltuvin osin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 9 luvun oikeudenkäyntikirjelmää, 17 luvun todistelua, 22 luvun pöytäkirjaa ja 24 luvun tuomioistuinten ratkaisua koskevat säännökset. Viittaussäännöksessä viitataan käräjäoikeuksia koskevien säännösten asemesta yleisiä tuomioistuinta koskeviin säännöksiin sen vuoksi, että oikeudenkäynnillä muutoksenhakuasteena toimivassa maa-oikeudessa on hyvin vahvasti myös hovioikeusmenettelyyn rinnastettavia piirteitä esimerkiksi kanteluasioiden osalta.

Asian valmistelusta säädetään kiinteistönmuodostamislain 256—258 §:ssä. Valmistelu toimitetaan siten, että asia voidaan käsitellä pääkäsittelyssä yhtäjaksoisesti. Tuomioistuin huolehtii kaikkien oikeudenkäyntiin kuuluvien seikkojen selvittämisestä jo valmistelussa niin hyvin, että suullinen, välitön ja keskitetty pääkäsittely on mahdollinen. Kun muutoksenhakemusta ei ole jätetty valmistelussa tutkimatta, maa-oikeuden on kehotettava sellaista toimituksen asianosaista, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee, antamaan vastaus muutoksenhakemukseen, jos vastauksen voidaan katsoa edistävän pääkäsittelyn toimittamista. Samalla on tarvittaessa määrättävä, mistä kysymyksistä vastauksessa on erityisesti lausuttava. Kehotuksen yhteydessä on annettava tiedoksi muutoksenhakemus ja siihen liittyvät asiakirjat.

Vastaus ja siihen liitetyt asiakirjat on annettava tiedoksi muutoksenhakijalle ja sellaiselle muulle pääkäsittelyyn kutsuttavalle asianosaiselle, jota vastaus koskee. Menettely vastaa soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun säännöksiä riita-asiain valmistelusta.

Valmistelun jatkaminen etenee tämän jälkeen kirjallisesti tai suullisesti. Jos maa-oikeus katsoo asian käsittelyä sitä edellyttävän, maa-oikeus voi kehottaa asianosaista määrääjässä toimittamaan maa-oikeudelle

kirjallisen lausuman. Maa-oikeus määrää tällöin, mistä kysymyksestä asianosaisen on lausuttava. Lausuma on annettava tiedoksi asianosaiselle, jonka oikeutta lausuma koskee. Lausumia pyydetään yleensä vain yhden kerran. Maa-oikeus voi hankkia ennen pääkäsittelyä myös toimitusinsinöörin lausunnon käsiteltävänä olevasta asiasta, jos maa-oikeus katsoo sen edistävän asian käsittelyä. Lausunto on annettava tiedoksi myös pääkäsittelyyn kutsuttavalle asianosaiselle. Toimitusinsinöörin kirjallisen lausunnon hankkimisen tarvetta on omiaan vähentämään se, että hänet voidaan kutsua pääkäsittelyyn kuultavaksi.

Jos se edistää asian valmistelua, maa-oikeus voi päättää, että asianosaiset tai osa heistä kutsutaan valmistelussa kuultaviksi. Lain esitöiden mukaan valmistelun jatkaminen suullisesti tulee maa-oikeudessa kuitenkin kysymykseen poikkeuksellisesti, kun asianosaisten vaatimukset tai todisteet ovat epäselviä. Käytännössä maa-oikeuksissa järjestetäänkin suullisia valmistelun istuntoja erittäin harvoin. Monissa tapauksissa olennainen osa valmistelua ovat arkistotutkimukset maanmittaustoimistossa. Ne suorittaa käytännössä maa-oikeusinsinööri, joka laatii havainnoistaan muistion, jonka hän käy läpi maa-oikeustuomarin kanssa ennen istuntoa.

Kun valmistelu on päättynyt, asia siirretään pääkäsittelyyn, josta säädetään kiinteistönmuodostamislain 259—264 §:ssä. Pääkäsittely pidetään yleensä siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaun alainen toimitus koskee, koska asian käsitteleminen edellyttää usein katselmuksen toimittamista. Maa-oikeus voi kuitenkin kokoontua myös lähikunnassa tai maa-oikeuden kanslian sijaintipaikkakunnalla, jos siitä ei aiheudu asianosaisille kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta häitää.

Maa-oikeus voi omasta aloitteestaan hankkia tai kehottaa asianosaista hankkimaan asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen. Mainitussa, asianomaaisessa hallituksen esityksessä perustellaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:stä poikkeavaa säännöstä sillä, että jo kiinteistötoimituksessa toimitusmiesten on hankittava sellainen selvitys, joka on tarpeen toimituksessa esille tulleiden asioiden ratkaisemiseksi. Lisäksi erityissääntelyä pidettiin tarpeellisenä, koska maa-oikeudessa ratkaistaviin asioihin liittyy usein arviointikysymyksiä, joiden selvittämiseksi maa-oikeuden täytyy ottaa vastaan todistelua

omasta aloitteestaan. Maa-oikeus voi tarvittaessa kutsua toimitusinsinöörin asiassa kuul-tavaksi. Viran puolesta hankittu aineisto on esiteltävä asianosaisille.

Pääkäsittelyn tarpeettomuus on käytännös-sä jokseenkin harvinaista muissa kuin kiin-teistönmuodostamislain 243 §:n 2 momentis-sa tarkoitetuissa asioissa. Näissäkään tapauk-sissa pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeuden-käyntiaineiston perusteella, jos asia on laa-dultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä tai asianosaiset ilmoittavat, että heillä ei ole esitettävänä suullista todistelua, ja he pyytävät, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Maa-oikeuden tulee tällöinkin käsitellä asia täy-dessä kokoonpanossa.

Maa-oikeuden istunnosta on ilmoitettava muutoksenhakijalle sekä muulle toimituksen asianosaiselle, jonka oikeutta muutoksenha-kemus koskee tai joka on ilmoittamista pyy-tänyt, jos heidän postiosoitteensa on tiedos-sa. Istunnosta tiedotetaan tavallisella kir-jeellä, joka vähintään 14 päivää ennen istun-toa on annettava postin kuljetettavaksi. Muille asianosaisille, jotka eivät ole ilmoit-tamista pyytäneet, voidaan tiedottaa kuulut-tamalla yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä vähintään 14 päi-vää ennen istuntoa. Yhteistä kiinteistöä ja yhteistä aluetta koskevasta tiedottamisesta on säädetty erikseen.

Jos muutoksenhakija jää pois maa-oikeuden istunnosta, muutoksenhakemus jätetään sil-lensä. Muun asianosaisen poissaolo ei estä asian ratkaisemista.

Pääkäsittely on suullinen ja välitön. Asian-osainen ei saa lukea eikä antaa maa-oikeudel-le kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaansa kirjallisesti. Asianosainen saa kuitenkin lukea asiakirjasta vaatimuksen-sa sekä suorat viittaukset oikeuskäytäntöön, oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakir-joihin, joita pelkästään suullisesti esitettyinä on vaikeata ymmärtää. Lisäksi hän saa käyt-tää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tuke-miseksi. Yleisen riitaprosessin pääkäsittelyn suullisuutta koskevan oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 3 §:stä poiketen maa-oikeusasiassa saadaan teknisten ja niihin rinnastettavien kysymysten selvittämiseksi lisäksi viitata kirjalliseen oikeudenkäyntiaineistoon selos-tamalla lyhyesti viitatuilta osin sen sisältö. Tämä kirjallinen oikeudenkäyntiaineisto tu-

lee pääkäsittelyssä huomioon otettavaksi ai-noastaan siltä osin kuin sen sisältö on viita-tuilta osin selostettu.

Pääkäsittelyn keskityksestä maa-oikeudes-sa säädetään kiinteistönmuodostamislain 263 §:ssä, joka poikkeaa vastaavasta oikeu-denkäymiskaaren 6 luvun 10 §:stä. Pääkäsiti-telyä ei saa lykätä, elleivät tärkeät syyt sitä vaadi. Jos pääkäsittely lykätään, jatkokäsiti-telyn aika ja paikka on ilmoitettava lykkäys-päätöksessä tai myöhemmin erikseen. Vaika kiinteistönmuodostamislaisissa ei ole ni-menomaista säännöstä siitä, kuinka pitkän lykkäyksen jälkeen asiassa on toimitettava aina uusi pääkäsittely, hallituksen esityksen mukaan tulisi myös maa-oikeudessa noudat-taa pääkäsittelyssä niitä määräaikoja koske-via säännöksiä, jotka oikeudenkäymiskaares-sa ovat voimassa käräjäoikeuden osalta (oi-keudenkäymiskaaren 6 luvun 11 §). Myös keskityksperiaate ja välittömyysvaatimus edel-lyttävät mahdollisimman lyhyttä lykkäystä ja mahdollisuuksien mukaan samaa kokoonpa-noa jatkoistunnossa.

Jos pääkäsittely joudutaan lykkäämään, kä-sittelyä jatketaan siitä, mihin se jäi edellisen käsittelyn päättyessä. Jos asian käsittelyyn osallistuu uusi jäsen, asiassa tulee toimittaa kuitenkin uusi pääkäsittely. Todistelua ei sellaisessa tapauksessa kuitenkaan tarvitse ottaa vastaan uudelleen, jos sitä asian selvit-tämiseksi ei ole pidettävä tarpeellisena. To-distelua ei tarvitse ottaa vastaan uudelleen myöskään silloin, kun se asian laatu ja vas-taanotettava todistelu huomioon ottaen aihe-uttaa kohtuuttomia kustannuksia tai olennais-ta haittaa.

Maa-oikeuden on pidettävä paikalla katsel-mus, jos se on asian selvittämiseksi tarpeen. Katselmuksen voi maa-oikeuden määräykses-tä pääkäsittelyn ulkopuolella suorittaa myös yksi tai useampi maa-oikeuden jäsen. Pää-sääntöisesti maa-oikeus on katselmuksessa täydessä kokoonpanossa, ja se toimitetaan pääkäsittelyn aikana, sen jälkeen kun asian-osaiset ovat esittäneet vaatimuksensa ja niiden perustelut. Maa-oikeudessa käsiteltävät asiat ovat varsin usein sellaisia, että niiden ratkaiseminen ilman maastossa tapahtuvaa katselmusta on käytännössä mahdotonta. Asianosaisten saapuvilla olo katselmusta toimitettaessa on yleensä välttämätöntä, kos-ka heidän kannanottojensa ja lausumiensa avulla katselmus tulee monipuolisesti toimi-tetuksi. Todistajien kuuleminen tapahtuu pääkäsittelyn yhteydessä istuntopaikalla,

mutta asian selvittämisen niin vaatiessa todistajia voidaan kuulla myös katselmuksen yhteydessä.

Jos maa oikeus havaitsee, että toimitus, jota valitus koskee, on keskeytettävä tai että keskeytetty toimitus saa valituksen käsittelystä riippumatta jatkaa, on tuomioistuimen tehtävä asiasta päätös ja annettava siitä tieto toimitusinsinööreille. Määräys toimituksen keskeyttämisestä tai jatkamisesta tulee heti voimaan ja sitä on noudatettava, kunnes toisin määrätään.

Kun maa oikeuteen on valitettu ratkaisusta, joka koskee korvauksen perusteena olevaa toimenpidettä tai muuta seikkaa, korvauksen määrää taikka korvauksen suorittamista muutoin, maa oikeus voi kieltää korvauksen suorittamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä sen keskeytettäväksi siksi, kunnes valitus on ratkaistu.

Oikeudenkäyntikulut tuomitaan maa oikeusasioissa riita-asioita koskevien oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännösten mukaan.

Maa oikeuden pöytäkirjan pitämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian pöytäkirjasta on käräjäoikeuden osalta säädetty. Kun toimitus on ollut maa oikeuden käsiteltävänä, on maa oikeuden tehtävä siitä merkintä toimituksen pöytäkirjaan tai, ellei sitä ole, muuhun vastaavaan toimitusasiakirjaan.

Kun asia maa oikeudessa ratkaistaan, tulee ensin maa oikeusinsinööriin, sitten maa oikeuden lautamiesten ja viimeksi maa oikeustuomarin lausua käsityksensä. Säännös poikkeaa vastaavasta oikeudenkäymiskaaren 23 luvun 1 §:n 2 momentista. Jos käsitykset ovat eriäviä, on äänestyksen tulosta määrättäessä noudatettava, mitä oikeudenkäymiskaaren 23 luvussa säädetään äänestämisestä riita-asiaissa.

Maa oikeuden pääasiantarkkaisu muutoksenhakuasiassa on tuomio ja muu ratkaisu on päätös. Tuomiossa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty tai esitelty pääkäsittelyssä tai katselmuksessa. Jos asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta, asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Silloin kun asiassa on toimitettu arkistotutkimus tai maa oikeus on muutoin hankkinut omasta aloitteestaan selvitystä, se on tässä tarkoitettua kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa. Tulakseen huomioon otetuksi asiaa ratkaistaessa se on esiteltävä asianosaisille pääkäsittelyssä tai, jos ratkaisu tehdään pääkäsittelyä

toimittamatta, siitä on tiedotettava asianosaisille.

Maa oikeuden ratkaisu on julistettava heti päätösneuvottelun päätteeksi ja sen tulee olla asianosaisten saatavilla maa oikeuden kansliassa 30 päivän kuluessa ratkaisun julistamisesta. Jos laajassa tai vaikeassa asiassa maa oikeuden jäsenten neuvottelu tai tuomion laatiminen sitä vaatii, ratkaisu saadaan antaa maa oikeuden kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisu ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista.

Maa oikeuden on lähetettävä maksutta maa oikeuden ratkaisun jäljennös asianomaiselle maanmittaustoimistolle tai kunnan kiinteistörekisterin pitäjälle ennen sen ajan päättymistä, jonka kuluessa asianomaisen on sellainen saatava. Niin ikään on palautettava ne kartat ja asiakirjat, jotka silloin vielä ovat maa oikeuden hallussa.

Uusjakoa ja rakennusmaan järjestelyä koskevat valitukset on maa oikeuden käsiteltävä kiireellisinä, jollei ole kysymys sellaisesta uusjaosta, jonka varsinaisena tarkoituksena on saada samojen henkilöiden yhteisesti omistamat tilat heidän keskinsä jaetuiksi.

1.2. Pohjoismainen lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa maanmittaustoimituksista johtuvat valitukset, muun muassa jakoriidat (fastighetsbildningsmål) käsitellään alimmassa oikeusasteessa kiinteistötuomioistuimessa (fastighetsdomstol). Kiinteistötuomioistuimena toimii jokaisessa läänissä tehtävään määrätty käräjäoikeus (Lag om domstolar i fastighetsmål 1 §; 1969:246).

Kiinteistötuomioistuimen toimivallasta on säädetty, että tuomioistuimen käsiteltäväksi kuuluvat jutut ja asiat, jotka on eri lakien ja säännösten mukaan määrätty sen käsiteltäväksi. Lakikirjassa (Sveriges Rikes Lag, painos 1998, s. 1035) on mainittu kolmisenkymmentä lakia, joissa on määräyksiä kiinteistötuomioistuimen toimivallasta. Luettelo ei ole tyhjentävä. Toimivalta ei rajoitu yksinomaan kiinteistöjen muodostamisesta syntyviin riitoihin. Maanmittaustoimitusten lisäksi kiinteistötuomioistuin käsittelee myös muun muassa kulttuurimuistomerkkien ja luonnon suojelua koskevia asioita sekä maanvuokra-asioita.

Kiinteistötuomioistuimen kokoonpanoon kuuluu maanmittausasioissa kaksi lainopinutta jäsentä, joista toinen toimii puheenjohtajana, kiinteistöneuvos (maanmittausinsinööri) ja kaksi lautamiestä. Kiinteistötuomioistuimen puheenjohtajan ja kiinteistöneuvoksen nimittää maan hallitus, joten käräjäoikeuden laamanni ei voi määrätä puheenjohtajaa ja kiinteistöneuvosta kiinteistötuomioistuimeen. Sama kiinteistöneuvos voidaan nimittää useampaan kiinteistötuomioistuimeen. Kokoonpanot vaihtelevat käsiteltävän asian laadun mukaan. Puheenjohtaja voi kutsua kokoonpanoon toisen teknistä asiantuntemusta edustavan kiinteistöneuvoksen, mikäli se on asian käsittelyn kannalta tarpeellista. Lähinnä eräissä maanvuokraa koskevista asioissa kiinteistöneuvoksen kuuluminen kokoonpanoon ei ole välttämätöntä.

Säännökset menettelystä kiinteistötuomioistuimessa sisältyvät kiinteistönmuodostamislain 16 lukuun (16 kap. Förfarandet vid fastighetsdomstol; Fastighetsbildningslag; 1970:988). Pääsääntöisesti menettely on hyvin samankaltaista kuin suomalainen maaoikeusprosessi siihen liittyvine katselmuksineen ja pääkäsittelyineen. Tosin joissakin yksityiskohdissa on eroja. Esimerkiksi kiinteistötuomioistuimessa asiaa ratkaistaessa ensin lausuvat mielipiteensä lainoppineet jäsenet, sitten kiinteistöneuvos ja viimeksi lautamiehet. Eroja suomalaiseen maaoikeusprosessiin nähden aiheuttaa myös siitä, että kiinteistötuomioistuimen toimivalta on suomalaisen maaoikeuden toimivaltaa laajempi etenkin maakaareen (Jordabalk; 1970:994) sisältyvien säännösten osalta, jotka käsittelevät muun muassa oikeudenkäyntiä maanvuokraa koskevista riita-asioissa.

Kiinteistötuomioistuimen tuomioista voi valittaa hovioikeuteen. Hovioikeuden kokoonpanoon maanmittaustoimitusta koskevan valitusasian käsittelyssä kuuluu kiinteistöneuvos teknisenä asiantuntijajäsenenä, ellei hovioikeus katso, että kyseisen jäsenen läsnäolo on tarpeetonta. Hovioikeus voi erityisistä syistä määrätä myös toisen teknisen asiantuntijajäsenen kokoonpanoonsa. Säännökset oikeudenkäynnistä hovioikeudessa kiinteistötoimitusten osalta sisältyvät kiinteistönmuodostamislain 17 lukuun (17 kap. Rättegången i hovrätt; Fastighetsbildningslag; 1970:988).

Ylin tuomioistuin kiinteistöasioissa on korkein oikeus. Säännökset oikeudenkäynnistä korkeimmassa oikeudessa kiinteistötoimitus-

ten osalta sisältyvät kiinteistönmuodostamislain 18 lukuun (18 kap. Rättegången i Högsta domstolen; Fastighetsbildningslag; 1970:988).

Kiinteistötoimitusten käsittelyä neljässä eri instanssissa pidetään Ruotsin maanmittauspiireissä hitaana, ja asiantilalle on olemassa muutospaineita.

Tanska

Tanskassa maanmittaustoimituksiin kuuluu myös asioita, esimerkiksi ojitusasiat ja niihin liittyvät korvaukset, jotka Suomessa kuuluvat ympäristöviranomaisille.

Tanskassa auktorisoidut maanmittausinsinöörit suorittavat eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta maanmittaustoimitukset. Kööpenhaminan kunnassa maanmittaustoimitukset suorittaa stadskonduktoren, joka toimii myös rekisteriviranomaisena. Fredriksbergin kunnassa maanmittaustoimitukset suorittaa stadslandinspektoren, joka toimii niin ikään rekisteriviranomaisena. Muualla Tanskassa lukuun ottamatta eräitä Etelä-Jyllannin alueita maanmittaustoimitukset hoitaa auktorisoitu maanmittausinsinööri (praktiserende landinspektor), jolla on ylemmän kandidaattitason koulutus (landinspektor uddannelse). Viimeksi mainituilla alueilla rekisteriviranomaisena toimii kort- og matrikelstyrelsen. Auktorisoidut maanmittausinsinöörit ovat yleensä itsenäisiä elinkeinonharjoittajia, joilla on oma toimistonsa.

Auktorisoidun maanmittausinsinöörin virheellisestä menettelystä voidaan tehdä valitus (klage om udførelsen af matrikulaere arbejder) maanmittausinsinöörilautakunnalle, johon kuuluu maatuomari puheenjohtajana ja kaksi maanmittausinsinööriä. Lautakunta voi antaa auktorisoidulle maanmittausinsinöörille sanktiona virheellisestä menettelystä pysyvän tai määräaikaisen oikeuksien menetyksen, sakkoja, varoituksen tai asia voidaan saattaa oikeuskäsittelyyn.

Maanmittausviranomaisen virheellisestä menettelystä valitusta (klage over matrikelmyndighedens afgørelser) ei tehdä maanmittausinsinöörilautakunnalle, vaan virkamiehenä toimivan maanmittausinsinöörin toiminnasta tehty valitus etenee kuten muidenkin virkamiesten osalta.

Oikeudenkäynti maanmittaustoimitusten osalta aloitetaan valittamalla alioikeuteen (kaupungeissa byretten). Alioikeuden kokoonpano on samanlainen kuin muissakin si-

viilijutuissa. Maanmittauksen asiantuntemus saadaan alioikeuteen siten, että oikeus kutsuu asiantuntijana kuultavaksi auktorisoidun maanmittausinsinöörin (praktiserende landinspektör). Muutoin prosessi vastaa normaalia siviilioikeusprosessia. Alioikeuden tuomioista voidaan valittaa hovioikeuteen (landsretten) ja edelleen korkeimpaan oikeuteen (hojesteretten).

Norja

Maanmittaustoiminta Norjassa poikkeaa muista Pohjoismaista siten, että maanmittaustoimitukset kuuluvat siellä kunnan toimialaan. Koska Norjassa on yli 400 kuntaa, maanmittaustoimitusten hinnat ja laatu vaihtelevat suuresti. Maanmittaustoimitukset suorittavat kunnan maanmittaustoimiston virkamiehet, joilla ei ole yleensä erityispätevyyttä. Heidän käsiteltäviin asioihin kuuluu myös esimerkiksi lappalaisoikeuksia ja kalastusta koskevia asioita.

Maanmittausasioita varten Norjassa on maankattavat erityistuomioistuimet (saerdomstoler), joita ovat jordsskifterettene ja ylioikeutena jordskifteoverrettene. Kumpaankin tuomioistuimeen kuningas nimittää puheenjohtajan, joka on koulutukseltaan maanmittausinsinööri (jordskifte kandidat). Maanjako-oikeuden kokoonpanoon kuuluu lisäksi kaksi lautamiestä ja ylimaanjako-oikeuden kokoonpanoon neljä lautamiestä. Kummankaan tuomioistuimen kokoonpanoon ei kuulu lakimieskoulutuksen saaneita henkilöitä. Osa maanmittausasioista käsitellään suoraan maanjako-oikeudessa ensimmäisessä asteessa, mutta maanjako-oikeus käsittelee myös valituksia kunnan virkamiesten tekemistä maanmittaustoimituksista. Ylimaanjako-oikeus käsittelee lähinnä maanmittaustoimituksista tehtyjä valituksia.

Norjassa ollaan parhaillaan säätämässä uutta lakia nimeltään los om eiendomsregistrering (martikkelloven). Lakiehdotuksen mukaan maanmittaustoimituksia voisivat suorittaa myös auktorisoidut maanmittausinsinöörit (statsauktorisert landmålere), joiden toimintaa valvoisi valtion viranomainen Statens kartverk. Muutoin maanmittausinsinöörien auktorisointi ja valvonta olisi pääosin Tanskan järjestelmän kaltaista. Uudistuksen mukaan valitusviranomainen kiinteistörekisterin (matrikel) osalta olisi maaherra (fylkesmann).

1.3. Nykytilan arviointi

Erityistuomioistuinten asema tuomioistuinlaitoksen osana

Suomen tuomioistuinlaitos jakautuu yleisiin riita- ja rikosasioiden tuomioistuihin (käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus), hallintotuomioistuihin (länningoikeudet ja korkein hallinto-oikeus) sekä erityistuomioistuihin (maaoikeudet, vesituomioistuimet, työtuomioistuin, vakuutus-oikeus ja markkinatuomioistuin).

Erityistuomioistuihin on perustettu yleensä siksi, että tietyissä asiaryhmissä on pidetty tarpeellisenä käyttää erityisalan asiantuntemusta tuomioistuimen ratkaisutoiminnassa. Näissä asioissa ei ole pidetty riittävänä pelkkää oikeudellista asiantuntemusta. Joihinkin erityistuomioistuihin, esimerkiksi työtuomioistuimeen liittyy myös intressitahojen käyttö tuomioistuimen jäseniä nimitettäessä. Usein katselmuksia suorittavina tuomioistuinina toimivien maa- ja vesioikeuksien perustamista on voitu aikoinaan selittää lisäksi rationalisointinäkökohdilla.

Erityistuomioistuimen etuna on pidetty sitä, että tuomioistuimella itsellään on tarpeellisia tietoja käsiteltävien asioiden erityisalalta. Asiantuntijajäsenen erityisalan tiedoista on hyötyä koko asian käsittelyn ajan ja päätösneuvottelussa. Asia voidaan ratkaista erityistuomioistuimissa yleensä nopeammin, koska ne ovat yleensä resurssoitu hyvin. Koska asianosaisten ei itse tarvitse hankkia asiantuntemusta asian käsittelyyn, säästyy myös asianosaisille koituvia kustannuksia. Erityistuomioistuin pystyy yleensä selvittämään käsiteltävän asian perusteellisesti, koska asiantuntijajäsenen avulla tuomioistuimen on helpompi arvioida lisäselvitysten tarve asiassa sekä paneutua olennaisiin kysymyksiin.

Yhtenäinen oikeuskäytäntö ja sen myötä ratkaisujen ennustettavuus voidaan oletettavasti saavuttaa helpommin erityistuomioistuimissa. Erityisalan asiantuntijoiden osallistuminen päätöksentekoon herättää asianosaisissa luottamusta ja voi siten vähentää muutoksenhakualttiutta.

Erityistuomioistuinten haittoina on pidetty esimerkiksi sitä, että asianosaisille saattaa tuottaa vaikeuksia selvittää, minkä lainkäytölimen ratkaistavaksi hänen asiansa kuuluu. Samoin erityistuomioistuimessa noudatettavan menettelyn erityispiirteet voivat

aiheuttaa ongelmia asianosaisille, jotka eivät tunne niitä. Joidenkin erityistuomioistuinten kokoonpanoon liittyvän intressitahojen edustuksen vuoksi niiden puolueettomuus ja ratkaisutoiminnan riippumattomuus ei ole aina yhtä ongelmatonta kuin yleisten tuomioistuinten. Prosessitaloudelliselta kannalta ja oikeushallinnon näkökulmasta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena lainkäyttötoiminnan jakautumista erillisyyksiköihin. Lisäksi erityistuomioistuimissa muutoksenhaun järjestäminen on ollut ongelmallista muutoksenhakuoikeuden, muutoksenhakutuomioistuimen kokoonpanon sekä muutoksenhakuasteiden lukumäärän osalta. Erityistuomioistui-
miin kohtaan on esitetty kritiikkiä myös siitä, että asiantuntijajäsenen erityisalan tiedot eivät ole fair trial -periaatteen mukaisesti asianosaisten kontrolloitavissa loppuun saakka.

Erityistuomioistuimen pieni koko voi johtaa sen haavoittuvuuteen. Poikkeuksellisen laajojen asioiden käsitteleminen, tuomioistuimen henkilöstön sairaustapaukset taikka vuosilomien järjestäminen sekä asiamäärien ylläpitäminen lisääntyminen voivat johtaa tuomioistuimen toiminnan vaikeutumiseen tai jopa keskeytymiseen sekä asioiden käsittelyn viivästymiseen.

Erityistuomioistui-
miin on tarkoituksenmukais-
ta ylläpitää vain niitä suhteellisen laajoja erityisalojen asiaryhmiä varten, joiden ratkaisemisessa muunkin kuin juridisen asiantuntemuksen merkitys on olennainen. Pienten erityisryhmien luominen omine menettelyineen ja lain soveltamiskäytäntöineen ei ole oikeusturvasyistäkään kannatettavaa.

Lähtökohtana tuomioistuinten organisaatioita kehitettäessä on pidetty sitä, että kaikki asiat voitaisiin käsitellä yleisissä tuomioistuimissa. Viime vuosina toteutetut alioikeuksien organisaation yhtenäistäminen, ali- ja hovioikeuksien sekä hallintotuomioistuinten oikeudenkäyntimenettelyn uudistukset ovat merkittävästi parantaneet yleisten tuomioistuinten kilpailukykyä suhteessa erityistuomioistui-
miin. Oikeusturvan tasoa mitenkään heikentämättä olisikin mahdollista liittää asiamääriltään pienet ja epätaloudelliset erityistuomioistuimet yleisiin tuomioistui-
miin ja mahdollisesti säilyttää niiden nykyiset kokoonpanot ja menettelytavat. Tällöin erityistuomioistuinten edut voitaisiin saavuttaa siten, että käsiteltävien asioiden erikoislaatu otettaisiin tarpeellisin osin huomioon yleisten tuomioistuinten kokoonpanossa ja oikeudenkäyntimenettelyssä. Toisaalta eri-

tyisasiantuntemus voitaisiin saada yleisiin tuomioistui-
miin joko käyttämällä asiantuntijajäseniä määrättyjä asioita käsiteltäessä tai kuulemalla asiantuntijoita.

Maa-oikeuksien toiminta

Toiminnalliselta kannalta nykymuotoiset maa-oikeudet ovat selvinneet niille kuuluvista tehtävistä hyvin. Järjestelmä on taannut hyvän oikeusturvan maa-oikeusasioissa. Maa-oikeuksilla on ollut käytössään riittävä asiantuntemus. Vahvan virallistoimintoisuuden vuoksi oikeudenkäynti maa-oikeuksissa on ollut prosessuaalisesti kohtuullisen helppoa asianosaisille, ja he ovat voineet useissa tapauksissa ajaa asiaansa itse. Kansalaisten luottamus maa-oikeuksien ratkaisujen oikeellisuuteen on säilynyt jokseenkin hyvänä. Uudistunut ja alioikeuksien kanssa harmonisoitu oikeudenkäyntimenettely on jännevöittänyt asioiden käsittelyä. Viime vuosikymmenen lopussa vallinneet jutturuuhkat on saatu purettua. Itse oikeudenkäyntiin liittyvät näkökohdat maa-oikeusasioissa eivät edellytäkään laajoja muutoksia nykyiseen järjestelmään. Toisaalta voidaan kysyä, onko syytä ylläpitää organisaatioiltaan erillisiä mutta prosessisäännöksiltään olennaisesti samankaltaisia tuomioistui-
miin.

Maa-oikeuksiin saapuneiden asioiden määrä on jatkuvasti alentunut. Vuonna 1993 maa-oikeuksiin saapui vielä 980 asiaa mutta vuonna 1998 enää 524. Asiamäärien väheneminen on heijastunut maa-oikeuksien toimintaan tehokkuuden laskuna. Maa-oikeuksien istuntojen järkevä ja taloudellinen suunnittelu on vaikeutunut. Maa-oikeuksien asiamäärien kehitys ja käsittelyajat ovat olleet seuraavia:

a) saapuneet asiat

vuosi	asiamäärä
1994	841
1995	769
1996	652
1997	662
1998	524

b) ratkaistut asiat

vuosi	asiamäärä
1994	966
1995	864
1996	752
1997	689
1998	604

c) keskimääräinen käsittelyaika kuukausina	
vuosi	käsittelyaika
1994	8
1995	7
1996	7
1997	6,1
1998	6,6

Maanmittauslaitoksessa on arvioitu, että lähivuosina kiinteistötoimitusten lukumäärä pysyy nykytasolla tai tulee lisääntymään jossakin määrin osittain uuden maakaaren vaatiman vanhojen määräalojen lohkomisten vuoksi ja osittain uudesta lainsäädännöstä johtuvan korvaus- ja lunastustoimitusten lisääntymisen vuoksi (tielainsäädäntö, luonnonsuojelulaki ;1096/1999, maankäyttö- ja rakennuslaki ;132/1999). Koska varsinkin korvaus- ja lunastustoimituksiin haetaan herkästi muutosta, myös maa- ja metsätalouden asiat saattavat lisääntyä.

Maa- ja metsätalouden henkilöstönsä vähäisyyden vuoksi toiminnallisesti haavoittuvia, ja lisäksi maa- ja metsätalouden työmäärät ovat tällä hetkellä jakautuneet jossakin määrin epätasaisesti. Asiamäärien ollessa vähäisiä ja esimerkiksi maa- ja metsätalouden tai insinöörin ollessa lomalla tai sairastuessa sijaisuudet on voitu hoitaa siten, että saman maa- ja metsätalouden toisen jaoston tuomari tai insinööri on hoitanut poissa olevan tehtäviä omien töidensä lisäksi. Tämä ei ole mahdollista, jos asiamäärät ovat suuria. Koska maa- ja metsätalouden tuomarit ovat perinteisesti hoitaneet virkaansa varsin pitkään eikä sijaisia ole juurikaan tarvittu, maa- ja metsätalouden toiminnan ja maa- ja metsätalouden toimialaan kuuluvan lainsäädännön asiantuntemus on jäänyt pienen asiantuntijajoukon haltuun. Näin ollen pätevien sijaisten saaminen maa- ja metsätalouden ulkopuolelta olisi vaikeaa. Maa- ja metsätalouden henkilöstön vähäisyys vaikeuttaa myös asiakaspalvelun järjestämistä, koska maa- ja metsätalouden kanslia joudutaan muun muassa vuosilomien aikana pitämään suljettuna.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Organisaatiouudistuksella pyritään vähentämään maa- ja metsätalouden toiminnallista haavoittuvuutta, tasaamaan yksiköiden työmääriä ja varmistamaan henkilökunnan työ-

panoksen hyödyntäminen aikoina, jolloin asiamäärät ovat vähäisiä. Nykyisin maa- ja metsätalouden asioissa ei ole asiaruuhkia ja käsittelyajat ovat lyhyitä. Tarkoituksena on turvata jatkossa kaikkien maa- ja metsätalouden asioiden käsittelyajan tehokas ja joustava toiminta myös tilanteissa, joissa niiden henkilöstössä tai niihin saapuvien asioiden määrässä tapahtuu nopeita muutoksia.

Huomionarvoisena syynä uudistukseen ovat myös erityistuumioistuimia yleisellä tasolla vastaan puhuvat näkökohdat ja toisaalta yleisen tuomioistuinjärjestelmän vahvistamista puoltavat näkökohdat. Yleisissä tuomioistuimissa useammat tuomarit voisivat osallistua maa- ja metsätalouden asioiden käsittelyyn. Näin turvattaisiin asiantuntemuksen säilyminen ja laajentuminen yksikön sisällä, jolloin myös organisaation haavoittuvuuteen liittyvät ongelmat poistuisivat.

Maa- ja metsätalouden organisaatiouudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi on tullut esille kolme vaihtoehtoa.

Nykyisten maa- ja metsätalouden lukumäärän vähentäminen

Ensiksikin maa- ja metsätalouden voitaisiin säilyttää kokoonpanoltaan nykyisen kaltaisina itsenäisinä erityistuumioistuimina. Maa- ja metsätalouden tuomiopiirien rajoja voitaisiin muuttaa siten, että Suomessa toimisi vain yksi tai kaksi maa- ja metsätalouden tuomaria, jotka koostuisivat 6—8 jaostosta. Maa- ja metsätalouden päällikkönä toimisi virassaan vanhin maa- ja metsätalouden tuomari, joka vastaisi juttujen tasapuolisesta jakamisesta jaostojen kesken. Näin maa- ja metsätalouden työmääriä voitaisiin tasata joustavasti. Jos saapuvien juttujen lukumäärä pysyisi jatkossakin alhaisena, voitaisiin harkita avoimeksi tulevien tuomarin ja insinöörin virkojen täyttämättä jättämistä. Tämän vaihtoehdon etuna olisi, ettei organisaatioiden uudelleenjärjestelyihin usein liittyviä sopeutumisongelmia syntyisi. Vaihtoehdon heikkoutena on, että maa- ja metsätalouden olisi edelleen toiminnallisesti haavoittuva henkilökuntansa vähäisyyden vuoksi. Tavoite lisätä maa- ja metsätalouden asioiden asiantuntemusta laajemmalle tuomarikuntaan jäisi niin ikään saavuttamatta, jolloin myös jatkuvuus maa- ja metsätalouden asioiden hoidossa ei olisi turvattu.

Maa- ja metsätalouden siirto hovioikeuksiin

Toinen vaihtoehto on, että maa- ja metsätalouden asiat siirrettäisiin hovioikeuksiin. Vaihtoehtoa

puoltaa se, että maa-oikeus on valitustuomioistuimien kuten hovioikeus. Lisäksi maa-oikeus on vanhastaan katsottu ylioikeudeksi, joka muun muassa ratkaisee maanmittaustoimittuksia koskevat ja muut sille kuuluvat kantelet (KKO 1965 I 2). Myös muutoksenhaku maa-oikeusasioissa säilyisi nykyisellään ja vastaisi muutoksenhakua hovioikeuden valitusasteena antamista ratkaisuksista. Maa-oikeuksien oikeudenkäyntimenettelykin muistuttaa uuden lain mukaista hovioikeusmenettelyä.

Maa-oikeus on kuitenkin ensimmäinen oikeusaste, vaikka se onkin valitusaste. Hovioikeuksien toimiminen ensimmäisenä oikeusasteena on poikkeuksellista, ja se vaatii erityisiä syitä. Nykyinen suuntaus lainsäädännössä on, että hovioikeuksien toimimista ensimmäisen asteen tuomioistuimina pyritään vähentämään. Toisaalta kuusi hovioikeutta vastaisi sinänsä hyvin maa-oikeuksien osastojen tarpeellista määrää. Ongelmana olisi kuitenkin asioiden alueellisesti epätasainen jakaantuminen, koska hovioikeuksien normaaleista tuomiopiireistä poikkeaminen asioiden laadun perusteella ei olisi perusteltua. Hovioikeuden kokoonpano käsiteltäessä maa-oikeudelle kuuluvia asioita poikkeaisi merkittävästi muissa asioissa käytettävästä hovioikeuden kokoonpanosta, jos lautamiehet otettaisiin kokoonpanoon maa-oikeusasioita käsiteltäessä. Insinöörijäsenen kuulumista ratkaisukokoonpanoon voitaisiin harkita samoin perustein kuin seuraavaksi esiteltävässä kärjäoikeusvaihtoehdossa. Mahdollista olisi, että insinöörijäsen toimisi niin sanottuna esittelevänä jäsenenä kokoonpanon ollessa kolmijäseninen.

Maa-oikeusasioden siirto kärjäoikeuksiin

Maa-oikeusasiat voitaisiin siirtää kuudesta kahdeksaan nykyisen maa-oikeuden sijaintipaikkakunnan kärjäoikeuteen. Asiantuntimuksen turvaamiseksi ei ole mahdollista siirtää näin vähäistä asiamäärää kaikkiin kärjäoikeuksiin. Tuomiopiirien rajojen muuttaminen voitaisiin järjestää lainsäädännössä joustavaksi. Kärjäoikeuden kokoonpano voisi olla sama kuin maa-oikeuden kokoonpano on nykyisin tai sama kuin kärjäoikeuden kokoonpano riita-asioissa. Jos useampi kärjäoikeuden tuomareista olisi työjärjestykseen otetun määräyksen mukaisesti vastuussa maa-oikeusasioista, turvattaisiin maa-oikeusasioden ratkaisutoiminnan jatkuvuus

ja vähennettäisiin nykyiseen yhden tuomarin varaan rakentuvaan järjestelmään liittyvää haavoittuvuutta.

Maa-oikeusasioita käsittelevää kärjäoikeuden kokoonpanoa kutsuttaisiin maa-oikeudeksi, jolloin se erottuisi kärjäoikeuden muista kokoonpanoista. Kokoonpanon nimeksi sopii paremmin maa-oikeus kuin kärjäoikeus myös silmällä pitäen maa-oikeusasioden muutoksenhakutietä ensimmäisestä oikeusasteesta suoraan korkeimpaan oikeuteen. Koska maa-oikeudet joutuisivat edelleen pitämään katselmusten vuoksi usein istuntoja eri kärjäoikeuksien tuomiopiireissä, olisi luontevampaa, jos kärjäoikeuden istuntopaikalla pitäisi istuntoja maa-oikeus eikä toinen kärjäoikeus. Lisäksi maa-oikeuksien käsiteltävistä asioista säädetään lukuisissa säädöksissä, joiden teknisluontoiselta muuttamiselta näin välttytään.

Nykyiset maa-oikeustuomarit siirrettäisiin kärjätuomareiksi kärjäoikeuksiin, joissa he ensisijaisesti hoitaisivat edelleenkin heille nykyisin kuuluvia asioita. Samalla he voisivat osallistua myös muiden kärjäoikeudessa käsiteltävien asioiden ratkaisemiseen työtillanteensa mukaan. Myös toimistosuhteet siirrettäisiin kärjäoikeuksiin, ja he voisivat tarvittaessa osallistua kärjäoikeuden muihin työtehtäviin. Niin ikään maa-oikeusinsinöörit siirrettäisiin kärjäoikeuksiin, jolloin heidän työmääräänsä voitaisiin tasata muuttamalla heidän lukumääräänsä tai perustamalla heille yhteisiä toimialueita. Kärjäoikeuksien lautamiehet toimisivat lautamiehinä myös maa-oikeusasioita käsiteltäessä, eikä heiltä vaadittaisi paikallis- tai erityisasiantuntemusta. Näin turvattaisiin lautamiesten puolueettomuus ja esteettömyys.

Koska maa-oikeusinsinööri kuuluisi maa-oikeuden kokoonpanoon, hän toimisi tuomarin vastuulla ja hänen riippumattomuutensa olisi turvattu. Malli olisi asianosaisille halpa verrattuna siihen, että maa-oikeusinsinööri ei kuuluisi kokoonpanoon, vaan häntä kuultaisiin prosessissa asiantuntijana.

Menettely maa-oikeusasioissa noudattaisi kärjäoikeuden riitaprosessia koskevia säännöksiä, ellei niiden erityisluonteesta muuta johdu.

Vaihtoehdossa muutoksenhakusäännöt maa-oikeusasioissa voitaisiin säilyttää nykyisellään. Maa-oikeuden ratkaisusta valitetaan korkeimpaan oikeuteen samalla tavalla kuin hovioikeuden ratkaisusta. Nykyinen järjestelmä on toiminut hyvin eikä siinä ole todettu

mitään oikeusturvaa vaarantavaa. Vastaavasti hallintolainkäyttöasioissa on käytössä kaksiportainen muutoksenhakujärjestelmä. Jos muutoksenhakutie avattaisiin hovioikeuteen, maa-oikeusasiat voitaisiin keskittää yhteen tai kahteen hovioikeuteen ja harkita muutoksenhaun osittaista kieltämistä korkeimpaan oikeuteen. Tällöinkin osassa maa-oikeusasioista tulisi asioiden merkittävyyden vuoksi sallia muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen. Myös asiantuntijajäsenten kuuluminen hovioikeuden kokoonpanoon tulisi harkittavaksi. Valitustien avaaminen maa-oikeudesta hovioikeuden kautta korkeimpaan oikeuteen merkitsisi uutta maa-oikeusasioiden käsittelyporrastä ja sen seurauksena asioiden käsitteilyn viivästymistä.

Mahdollista olisi myös, että maa-oikeusinsinööri ja maallikkojäsenet eivät kuuluisi kokoonpanoon lainkaan, vaan myös maa-oikeusasiat käsiteltäisiin kärjäoikeuden normaalissa kokoonpanossa ja tarvittava asiantuntemus hankittaisiin tuomioistuimen kutsu-maa asiantuntijaa kuulemalla. Ulkopuolista insinööriä kuultaisiin teknisenä asiantuntijana, joka kutsuttaisiin kuhunkin juttuun erikseen ja joka suorittaisi arkistotutkimuksia ja muita selvityksiä. Menettelyn ongelmana on tuotu esiin sen kalleus ja esteettömien asiantuntijoiden vaikea saatavuus. Yhtenä mahdollisuutena on lisäksi, että kärjäoikeuksiin perustettaisiin maa-oikeusinsinöörin virkoja, jolloin he eivät olisi tuomioistuimen jäseniä vaan suorittaisivat arkistotutkimuksia ja valmistelisivat maa-oikeusasioita esittelijän ominaisuudessa.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Asetetut tavoitteet parhaiten toteuttaa vaihtoehto, jonka mukaan maa-oikeusasiat siirrettäisiin muutaman kärjäoikeuden käsiteltäväksi kokoonpanossa, joka vastaa pääsääntöisesti nykyistä maa-oikeuden kokoonpanoa.

Esityksessä ehdotetaan, että maa-oikeudet hallinnollisesti itsenäisinä erityistuomioistuinina lakkautetaan, ja maa-oikeuksien nykyinen henkilökunta ja niiden käsiteltäväksi säädettyt asiat siirretään kahdeksaan kärjäoikeuteen. Maa-oikeusasioita käsitteleviä kärjäoikeuksia olisivat nykyisten maa-oikeuksien ja niiden jaostojen sijaintipaikkakuntien kärjäoikeudet lukuunottamatta Etelä-Suomen maa-oikeuden I jaostoa, jolle kuuluvat maa-oikeusasiat siirrettäisiin Helsingin kärjäoikeuden sijaan Vantaan kärjäoikeuteen. Kos-

ka Helsingin kärjäoikeus on jo tällä hetkellä kooltaan varsin suuri, ei ole tarkoituksenmukaista kasvattaa sen työmäärää uudella asiaryhmällä. Vantaa sopii myös sijainniltaan maa-oikeuden kanslian sijaintipaikkakunnaksi.

Maa-oikeusasioita käsittelevää kärjäoikeuden kokoonpanoa kutsuttaisiin maa-oikeudeksi. Kokoonpano vastaisi muutoin nykyistä maa-oikeuden kokoonpanoa, mutta aikaisemmasta poiketen siihen voisi kuulua toinen lainoppinut jäsen, jos asian laatu sitä vaatisi. Maa-oikeuden lautamiehinä toimisivat kärjäoikeuksien lautamiehet, eikä heiltä vaadittaisi paikallis- eikä erityisasiantuntemusta kiinteistöasioista. Maa-oikeuden toimivaltaa ratkaista asioita yhden tuomarin kokoonpanossa laajennettaisiin, ja tiedoksiantoa maa-oikeuden istunnosta uudistettaisiin.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kiinteistönmuodostamislakia, johon otettaisiin säännös maa-oikeusasioita käsittelevistä kärjäoikeuksista sekä tehtäisiin muut menettelyä koskevat tarpeelliset muutokset. Maa-oikeuksien nykyistä organisaatiota koskeva kiinteistönmuodostamisasetuksen 8 luku kumottaisiin. Tarpeellisilta osin muutettaisiin myös kärjäoikeuslakia (581/1993) ja -asetusta (582/1993) sekä oikeudenkäymiskaarta. Kärjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeusasioissa säädettäisiin asetuksella. Tarkoituksena on, että tuomiopiirit maa-oikeusasioissa perustuisivat pääsääntöisesti maanmittaustoimistojen toimialuejakoon. Poikkeuksen muodostaisi Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimiston toimialue, joka valtioneuvoston päätöksellä jaettaisiin kunnittain Turun ja Hämeenlinnan kärjäoikeuksien tuomiopiireihin. Oikeusministeriö määräisi päätöksellään, mihin kärjäoikeuksiin perustettaisiin maa-oikeusinsinöörin virkoja ja mikä heidän toimialueensa olisi.

3. Esityksen vaikutukset

Uudistus merkitsisi muutoksia maa-oikeuksien organisaatioon. Osaltaan se selkeyttäisi oikeushallintoa ja helpottaisi budjetointia sekä tietojärjestelmien ylläpitoa. Esitys ei heikentäisi kansalaisten oikeusturvaa, eikä se vaikuttaisi olennaisesti siihen, millä tavoin kansalaiset asioivat maa-oikeusasioita käsittelevissä tuomioistuimissa. Oletettavaa on kuitenkin, että kanslioiden asiakaspalvelu maa-oikeusasioissa paranisi oikeuspalvelujen keskittyessä. Lisäksi esityksessä ehdotetut

muutokset parantaisivat maa-oikeusasioita käsittelevien tuomioistuinten mahdollisuuksia antaa oikeusturvaa vaihtelevissa työtilanteissa. Asiantuntemuksen jatkuvuus maa-oikeusasioiden käsittelyssä turvattaisiin.

Maa-oikeuksien nykyiset virat lakkautettaisiin ja vastaavat uudet virat perustettaisiin kahdeksaan käräjäoikeuteen. Tämä esitys ei siten vaikuttaisi maa-oikeusasioita käsittelevän henkilökunnan kokonaismäärään ja heidän palkkausmenoihinsa. Mahdollisesti myöhemmin maa-oikeusinsinöörien virkoja olisi vähemmän, jolloin kertyisi säästöjä palkkausmenoissa. Esitys merkitsisi Etelä-Suomen maa-oikeuden I jaoston siirtymistä työskentelemään Helsingistä Vantaalle.

Maa-oikeuksien toiminnasta aiheutuvat kustannukset olivat vuonna 1998 noin 9,2 miljoonaa markkaa. Esityksessä ehdotetut muutokset aiheuttaisivat ajan myötä määrältään vähäisiä säästöjä muun muassa vuokra- ja laitekuluissa huomioon ottaen, että nykyiset maa-oikeuksien kansliat lakkautettaisiin. Osaltaan säästöjä aiheutuisi myös siitä, että käräjäoikeuksiin siirtyvä maa-oikeuksien nykyinen henkilökunta työllistyisi tehokkaammin ja vahvistaisi käräjäoikeuksien resursseja.

4. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä kesäkuuta 1998 työryhmän, jossa olivat edustettuna maa-oikeudet, käräjäoikeudet ja oikeusministeriö. Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunnot 49 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausuntoja saapui kaikkiaan 39 kap-

paletta, ja niistä on laadittu tiivistelmä ministeriössä. Esityksessä on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon lausunnoissa esitetyt näkemyksiä.

Lausunnonantajat pitivät yleisesti tarpeellisena maa-oikeuksien organisaation uudistamista. Selvä enemmistö lausunnonantajista kannatti työryhmän ehdottamaa maa-oikeuksien organisaatiouudistusmallia eli niin sanottua käräjäoikeusvaihtoehtoa. Noin kolmannes kyseistä mallia kannattavista lausunnonantajista hyväksyi sen joko sellaisenaan tai vähäisin kommentein. Työryhmän ehdotuksiin pääosin myönteisesti suhtautuvien lausunnonantajien mielipiteet jakaantuivat lähinnä maa-oikeuden kokoonpanoa, sen nimeä ja maa-oikeusasioiden muutoksenhakujärjestelmää koskevissa kysymyksissä. Selvä vähemmistö lausunnonantajista kannatti maa-oikeuksien organisaation kehittämistä nykyisen itsenäisen maa-oikeusjärjestelmän pohjalta. Siinä tapauksessa, että maa-oikeuksien organisaation uudistaminen toteutettaisiin työryhmän ehdottaman vaihtoehdon mukaisesti, organisaatiomalliin kielteisesti suhtautuvat lausunnonantajat pääosin kannattivat työryhmän ehdottamaa maa-oikeuden kokoonpanoa.

Lausunnonantajista ei yksikään pitänyt ensisijaisena vaihtoehtoa, jonka mukaan maa-oikeusasiat ja maa-oikeuksien henkilökunta siirrettäisiin hovioikeuksiin. Kuitenkin itsenäistä maa-oikeutta kannattaneista lausunnonantajista muutama arvioi hovioikeusvaihtoehdon paremmaksi kuin työryhmän ehdotaman käräjäoikeusvaihtoehdon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kiinteistönmuodostamislaki

236 §. Pykälän 1 momentin johdantolauseeseen "muutoksenhakukirjelmässä on mainittava" tehtäisiin tekninen korjaus kirjoittamalla se muotoon "muutoksenhakukirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle maa-oikeudelle, on mainittava", jolloin se olisi analoginen oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 §:n 1 momentin johdantolauseen kanssa.

Pykälän 1 momentin 6 kohta muutettaisiin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdan kanssa analogiseen muotoon, jolloin oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus tulisi esittää muutoksenhakukirjelmässä, jos valittaja pitää sitä aiheellisena. Jos valittaja ei olisi muutoksenhakukirjelmässä tehnyt korvausvaatimusta sanottujen kulujen osalta, hänellä olisi mahdollisuus tehdä se myöhemmin valmistelussa tai pääkäsittelyssä, jos asian käsittely jatkuu. Lisäksi hänellä olisi käsittelyn jatkuessa tietenkin mahdollisuus pyytää kulujen korvaamista myös siltä osin kuin ne ylittävät hänen muutoksenhakukirjelmässään mainitsemansa oikeudenkäyntikulut.

Pykälän 1 momentin ehdotetun uuden 7 kohdan mukaan muutoksenhakukirjelmässä olisi mainittava myös mahdollinen pyyntö asian ratkaisemisesta pääkäsittelyä toimittamatta perusteluineen. Nyt muutettavaksi ehdotetun tämän lain 259 §:n 3 momentissa säädettäisiin, milloin pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella: "jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä ja asianomaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta." Koska 236 §:n 7 kohdassa muutoksenhakijalle asetetaan velvollisuus jo muutoksenhakukirjelmässä pyytää asian ratkaisemista pääkäsittelyä toimittamatta, jos hän sitä haluaa, se nopeatuu asia käsittelyä niissä tapauksissa, joissa 259 §:n 3 momentin edellytykset asian ratkaisemiselle pääkäsittelyä toimittamatta ovat muutoin olemassa. Pykälän 7 kohta ei luonnollisestikaan estä sitä, että muutoksenhakija myöhemmin valmistelussa joko oma-

aloitteisesti tai maa-oikeuden sitä erikseen tiedustellessa pyytää asian ratkaisemista pääkäsittelyä toimittamatta. Kun asia ratkaistaan lain 259 §:n 3 momentin mukaan pääkäsittelyä toimittamatta, muutettavaksi ehdotetun 243 §:n 2 momentin mukaan maa-oikeus olisi päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

237 §. Pykälä muutettaisiin vastaamaan kielellisesti oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 16 §:n 1 momenttia. Muutoksenhakukirjelmässä ei tarvitsisi enää mainita muutoksenhakijan ammattia ja kotipaikkaa eikä muutoksenhakijan tai hänen laillisen edustajansa taikka asiamiehensä ja todistajan tai muun kuultavan puhelinnumeroa, joka korvattaisiin termillä "yhteystiedot". Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot voitaisiin ilmoittaa myös muulla soveltuvalla tavalla kuin kirjallisesti muutoksenhakukirjelmässä, esimerkiksi eri liitteellä, puhelimitse, telekopiona tai sähköpostilla.

239 §. Termi "muutoksenhakemus" ehdotetaan muutettavaksi termiksi "valitus" yhdenmukaisesti oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 5 §:n 2 momentin kanssa. Muutoksenhakemus tarkoittaa käsitteenä valituksen lisäksi kantelua, mutta 239 §:ssä on kysymys nimenomaan valituksen tekemisestä maa-oikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen.

Pykälän 2 ja 3 momentti poistettaisiin pykälän muuttamisen yhteydessä tarpeettomana. Asiakirjan postitse tai lähetin välityksellä lähettämisestä säädetään eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetussa laissa (248/1965), jossa on säädetty edellytykset lain soveltamiselle. Viittaus-säännös on tarpeeton. Samoin korkeimman oikeuden maa-oikeuden pöytäkirjan tilaamista koskeva 3 momentti on tarpeeton, koska korkeimmalla oikeudella on joka tapauksessa oikeus tilata asiakirjavihko nähtäväkseen, jos se sitä tarvitsee.

241 a §. Uudessa pykälässä säädettäisiin siitä, mitkä käräjäoikeudet käsittelevät eri laeissa maa-oikeuden ratkaistavaksi säädettyjä asioita. Pykälässä mainittaisiin myös, että tuomioistuinten tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään asetuksella. Lain systematiikka vastaa tältä osin yrityksen saneerausta ja ulosottovalituksia koskevien asioiden käsitte-lystä käräjäoikeuksissa annettuja säännöksiä.

Maa-oikeuksina toimisivat nykyisten maa-oikeuksien kanslioiden sijaintipaikkakuntien käräjäoikeudet lukuunottamatta Helsingin käräjäoikeutta. Etelä-Suomen maa-oikeuden I jaostolle kuuluvat maa-oikeusasiat siirrettäisiin Helsingin käräjäoikeuden sijaan Vantaan käräjäoikeuteen, koska Helsingin käräjäoikeus on jo tällä hetkellä kooltaan niin suuri, ettei ole tarkoituksenmukaista kasvattaa sen työmäärää uudella asiaryhmällä. Vantaa sopii myös sijainniltaan maa-oikeuden kanslian sijaintipaikkakunnaksi.

Maa-oikeusasioita käsittelevää käräjäoikeuden kokoonpanoa kutsuttaisiin maa-oikeudeksi, jolloin se erottuisi käräjäoikeuden muista kokoonpanoista. Kokoonpanon nimeksi sopii paremmin maa-oikeus kuin käräjäoikeus myös silmällä pitäen maa-oikeusasioiden muutoksenhakutietä ensimmäisestä oikeusasteesta suoraan korkeimpaan oikeuteen. Koska maa-oikeudet joutuisivat edelleen pitämään katselmusten vuoksi usein istuntoja eri käräjäoikeuksien tuomiopiireissä, olisi luontevampaa, jos käräjäoikeuden istuntopaikalla pitäisi istuntoja maa-oikeus eikä toinen käräjäoikeus. Lisäksi maa-oikeuksien käsiteltävistä asioista säädetään lukuissa sääöksissä, joiden teknisluontoiselta muuttamiselta näin välttyttäisiin.

242 §. Pykälän 3 momentti, jonka mukaan maa-oikeuksien lukumäärästä, toimialueista ja sijaintipaikkakunnista sekä viraston päällikönä toimivasta maa-oikeustuomarista ja maa-oikeuden jakaantumisesta jaostoihin säädetään asetuksella, ehdotetaan organisaatio-uudistuksen (vrt. 241 a §) vuoksi tarpeettomana kumottavaksi.

243 §. Maa-oikeuden peruskokoonpano säilyisi ennallaan: lainoppinut jäsen, maa-oikeusinsinööri ja kaksi lautamiestä. Pykälän 1 momentin termi "maa-oikeustuomari" korvattaisiin termillä "käräjäoikeuden lainoppinut jäsen" analogisesti oikeudenkäymiskaaressa 1 luvun 2 §:n kanssa, jonka mukaan käräjäoikeudessa on lainoppineina jäsenenä laamanni ja käräjätuomari ja puheenjohtajana toimii lainoppinut jäsen. Maininta "kunnan valitsemaa" (lautamiestä) poistettaisiin tarpeettomana ottaen huomioon, että uudistuksen jälkeen maa-oikeuden lautamiehinä toimisivat käräjäoikeuksien lautamiehet, joiden valitsemisesta säädetään käräjäoikeuslaissa ja -asetuksessa.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan maa-oikeus on päätösvaltainen myös silloin, kun lautamiehiä

on vain yksi, jos lautamiehelle on tullut este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen. Säännös vastaa analogisesti oikeudenkäymiskaaressa 2 luvun 2 §:n 2 momenttia. Säännös turvaisi sen, ettei jo aloitettua pääkäsittelyä tarvitse keskeyttää ja toimittaa myöhemmin uudelleen, kun lautamiehen osallistumiselle istuntoon tulee este esimerkiksi sairauden tai ilmi tulleen esteellisyyden vuoksi.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että maa-oikeudessa voisi lisäksi olla toinen lainoppinut jäsen, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna. Puheenjohtaja voisi kutsua toisen lainoppineen jäsenen maa-oikeuden kokoonpanoon esimerkiksi silloin, kun pääkäsittely kestää useita päiviä tai jutussa on hankalia oikeudellisia tai näytöksymyksiä. Maa-oikeusasioiden erityisluonteen vuoksi notaari ei voisi kuulua maa-oikeuden kokoonpanoon. Voimassa olevassa laissa on säädetty, että mainituilla edellytyksillä maa-oikeudessa voi olla lisäksi toinen maa-oikeusinsinööri. Käytännössä tätä kokoonpanomahdollisuutta ei ole käytetty. Tarvittava lisäasiantuntemus on hankittavissa muulla tavoin esimerkiksi asiantuntijatodistelulla.

Pykälän 2 momentin johdantolauseen termi "maa-oikeustuomari" korvattaisiin analogisesti oikeudenkäymiskaaressa 2 luvun 5 §:n 1 momentin kanssa termillä "puheenjohtaja". Maa-oikeuden päätösvaltaisuutta, kun siinä on vain puheenjohtaja laajennettaisiin lisäämällä 2 momenttiin uusi 3 kohta, jonka mukaan maa-oikeusasia voitaisiin ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa myös silloin, kun asia ratkaistaan 259 §:n 3 momentin nojalla pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella (ks. 259 §:n 3 momentin perustelut).

Pykälän muuttamisen yhteydessä uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan maa-oikeusinsinööri osallistuisi tarvittaessa asian valmisteluun 2 momentissa tarkoitetuissa eli yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltävissä asioissa. Maa-oikeusinsinöörin osallistumisesta valmisteluun mainituissa asioissa päättäisi puheenjohtaja.

244—253 §. Pykälät, joissa säädetään muun muassa maa-oikeuden viroista, niiden kelpoisuusvaatimuksista, nimitysmenettelystä, virassapysymisoikeudesta, virkavapaudesta ja maa-oikeuden työjärjestyksestä ehdotetaan kumottavaksi. Maa-oikeuden nykyistä

organisaatioita koskevin säännökset käyvät organisaatiouudistuksen vuoksi tarpeettomiksi. Pykälissä mainituista seikoista säädettäisiin ehdotuksen mukaisesti käräjäoikeuslaisissa ja -asetuksissa.

255 §. Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke, jonka mukaan maaoikeuden muutoksenhakemuksen tutkimatta jättämistä koskeva päätös merkitään asiakirjoihin, jotka palautetaan muutoksenhakijalle, ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, koska päätöksen muodosta säädetään oikeudenkäymiskäärässa ja muutoksenhakija saa tiedon tutkimatta jättämistä koskevasta päätöksestä toimituskirjana annettavasta tuomioistuimen ratkaisun jäljennöksestä. Momentin toiseen virkkeeseen tehtäisiin ensimmäisen virkkeen poistamisesta aiheutuva tekninen korjaus lisäämällä ilmaisu "jolla muutoksenhakemus jätetään tutkimatta".

256 §. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan maaoikeuden on pyydettävä vastaus sellaiselta toimituksen asianosaiselta, jonka oikeutta valitus koskee, "jos vastauksen voidaan katsoa edistävän pääkäsitteilyn toimittamista." Viimeksi mainittu sivulause ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla "ellei sitä asian ratkaisemisen tai pääkäsitteilyn toimittamisen kannalta ole pidettävä selvästi tarpeettomana." Oikeudenkäynnissä noudatettava kuulemisperiaate edellyttää, että asianosainen tulee voida vastata toisen osapuolen esittämiin vaatimuksiin ja selviytyksiin. Momentin sanamuodon muutoksella pyritään korostamaan, että vastauksen pyytäminen muutoksenhakemukseen on selvä pääsääntö, ja että vastauksen pyytäminen voi olla tarpeellista silloinkin, kun asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella pääkäsitteilyä toimittamatta. Pääkäsitteilyyn menevissä asioissa pääkäsitteilyn keskittäminen edellyttää yleensä vastauksen pyytämistä.

Poikkeuksena pääsäännöstä vastausta ei tarvitsisi pyytää ensinnäkään silloin, kun muutoksenhakemus jätetään tutkimatta eikä myöskään silloin, kun on selvää, että muutoksenhakemus on heti hylättävä selvästi perusteettomana. Vastauksen pyytämättä jättäminen voisi tulla kysymykseen myös selvissä ja muutoksenhakijan vastapuolen kannalta vähäisissä, esimerkiksi tiemaksuja koskevista asioissa, joissa vastauksen antaminen aiheuttaisi todennäköisesti vain oikeudenkäyntikuluja vastaajalle. Jutuissa, joissa on lukuisia asianosaisia, esimerkiksi järjestäyty-

mättömiä jakokuntia koskevissa asioissa, uusjaoissa, lunastustoimituksissa (esim. voimalinjat) sekä tietoimituksissa, ei ole myöskään tarpeellista pyytää vastausta niiltä asianosaisilta, joiden oikeutta muutoksenhakemus ei ensisijaisesti koske. Joskus tilanne voi olla lisäksi sellainen, että vaikka asia otetaan pääkäsitteilyssä käsiteltäväksi, saattaa olla epätarkoituksenmukaista pyytää asianosaiselta vastausta, koska hänelle varataan tilaisuus lausua muutoksenhakemuksesta pääkäsitteilyssä.

Pykälän 2 momentti säilyisi muutoksen yhteydessä ennallaan.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi ilmaisu "kutsukirjeestä", koska muutetun 260 §:n mukaan myös muut oikeudenkäymiskäärän 11 luvun tiedoksiantotavat tulisivat maaoikeudessa käyttöön (ks. 260 §:n perustelut).

Pykälän 4 momenttiin, jossa säädetään vastauksessa ilmoitettavista seikoista, ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin 236 §:n 1 momenttiin, joka koskee muutoksenhakukirjelmässä mainittavia seikkoja (ks. 236 §:n 1 momentin ja 259 §:n 3 momentin perustelut). Vastauksessa asianosaisen tulisi siis ilmoittaa oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, "jos hän pitää sitä aiheellisenä." Momentin uuden 6 kohdan mukaan vastauksessa olisi lisäksi mainittava mahdollinen pyyntö tai suostumus asian ratkaisemisesta pääkäsitteilyä toimittamatta perusteluineen.

Kirjallisen vastauksen antamista koskevaan 5 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

Pykälän 6 momentista ehdotetaan poistettavaksi ilmaisu "pääkäsitteilyyn kutsuttavalle" (asianosaiselle). Muutetun momentin mukaan vastaus ja siihen liitetyt asiakirjat tulee antaa tiedoksi muutoksenhakijalle ja asianosaiselle, jota vastaus koskee, silloinkin, kun pääkäsitteilyä ei pidetä ja asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

259 §. Voimassa olevan 259 §:n 3 momentin mukaan pääkäsitteilyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos: 1) asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsitteilyä, tai 2) asianosaiset ilmoittavat, että heillä ei ole suullista todistelua, ja he pyytävät, että asia ratkaistaan pääkäsitteilyä toimittamatta. Säännös tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta

1998 kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta annetulla lailla (168/1998) samassa yhteydessä, kun muutettiin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä muutoksenhausta hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevia säännöksiä. Muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 33/1997 vp) perusteltiin lainmuutosta sillä, että maa-oikeusmenettely muistuttaa jo käsiteltävien asioiden laadun vuoksi läheisesti oikeudenkäyntiä vesiasioissa ja toisaalta sillä, että maa-oikeus on muutoksenhakutuomioistuimen, jonka tutkittavaksi saatetaan valittamalla kiinteistötoimituksissa tehtyjä oikeudellisia ratkaisuja.

Oikeuskäytännössä maa-oikeudet eivät ole soveltaneet 259 §:n 3 momenttia. Syynä tähän on ollut se, että maa-oikeus ei ole päätösvaltainen ratkaisemaan mainitussa momentissa tarkoitettua asiaa kiinteistönmuodostamislain 243 §:n 2 momentin nojalla yhden tuomarin kokoonpanossa. Huolimatta siitä, että kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella ratkaistavissa olevassa asiassa ei ole tarvinnut toimittaa pääkäsittelyä, asiaa kansliassa ratkaistaessa maa-oikeus on ollut päätösvaltainen vain normaalissa kokoonpanossa, johon on kuulunut maa-oikeustuomarin lisäksi maa-oikeusinsinööri ja lautamiehet.

Ehdotetun 259 §:n 3 momentin mukaan pääkäsittelyä ei tarvitsisi toimittaa ja asia voitaisiin ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Ehdotetun 243 §:n 2 momentin uuden 3 kohdan mukaan asia voitaisiin tällöin ratkaista maa-oikeuden kokoonpanossa, johon kuuluu yksin puheenjohtaja.

Ilmaisulla "asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä" tarkoitettaisiin lähinnä sellaisia asioita, joiden tosiseikat ovat riidattomat tai selvitetty ja siksi ainoastaan oikeuskysymys on riitainen. Säännöksen nojalla voitaisiin ratkaista esimerkiksi ne oikeudenkäyntiä ja oikeudenkäyntikuluja sekä vähäisiä tiemaksuja koskevat asiat, jotka ovat näyttökysymysten osalta ongelmattomia.

Ehdotetun 259 §:n 3 momentin soveltamisen edellytyksenä olisi myös, että "asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta". Suostumus tuli-

si ilmaista nimenomaisesti muutoksenhakukirjelmässä, siihen annetussa vastauksessa tai maa-oikeuden sitä erikseen tiedustellessa. Suostumus voisi olla myös niin sanottu hiljainen suostumus, joka voi ilmetä esimerkiksi siten, että asianosainen jättää vastaamatta maa-oikeuden nimenomaiseen asiaa koskevaan tiedusteluun.

Ehdotus olisi sopusoinnussa Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 19/1990) 6 artiklan 1 kappaleen kanssa, joka Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytännön (Håkansson ja Sturesson -tapaus) ja oikeuskirjallisuuden mukaan ei estä asian ratkaisemista myös ensimmäisessä oikeusasteessa ilman suullista käsittelyä, jos asianosaiset luopuvat oikeudestaan suulliseen käsittelyyn joko nimenomaisesti tai hiljaisesti. Tällaisen luopumisen tulee ihmisoikeustuomioistuimen mukaan olla kuitenkin yksiselitteinen eikä se saa olla ristiriidassa tärkeän julkisen edun kanssa.

260 §. Voimassa olevassa pykälässä toistuvasti mainittu termi "valitus" ehdotetaan korvattavaksi termillä "muutoksenhakemus" ja termi "valittaja" termillä "muutoksenhakija" huomioon ottaen, että maa-oikeuden istunnossa voidaan käsitellä myös kanteluasioita.

Maa-oikeuden istunnosta ilmoittamista koskeva 1 momentin säännös, joka on käytännössä tullut sovellettavaksi maa-oikeuden pääkäsittelyyn kutsuttaessa, muuttuisi osittain tiukemmaksi verrattuna voimassa olevaan lakiin. Pääkäsittelyyn tulisi kutsua muutoksenhakija sekä toimituksessa vaatimuksia esittänyt tai saapuvilla ollut asianosainen, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee, pääsääntöisesti todisteellisesti kuten oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3, 4 ja 5 §:ssä säädetään. Tiedoksianto tapahtuisi ensi sijaisesti siten, että kutsu lähetettäisiin edellä mainituille asianosaisille postitse joko 1) saantitodistusta vastaan, jolloin vastaanottajan tulee käydä postitoimipaikassa kuittamassa saantitodistuksella tiedoksianto tapahtuneeksi, tai 2) suoraan asianosaisen tuomioistuimelle viimeksi ilmoittamaan osoitteen virkakirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon kutsusta ja palauttaa asetettuun päivämäärään mennessä todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. Käytettäessä saantitodistusta postille olisi ilmoitettava, milloin tiedoksiannon on viimeistään tapahduttava. Tuomioistuimen tulisi olosuh-teiden mukaan harkita, milloin virkakirjetie-

doksiannon palautettavine tiedoksiantotodistuksineen voidaan olettaa toimivan. Toissijaisesti tiedoksianto toimitettaisiin haastemiestiedoksiantona 11 luvun 4 §:ssä säädettyin edellytyksin.

Tuomioistuin voisi harkintansa mukaan toimittaa tiedoksiannon edellisessä kappaleessa mainituille asianosaisille lisäksi 11 luvun 3 a §:ssä säädettyin tavoin lähettämällä kutsun asianosaiselle postitse tavallisella kirjeellä asianosaisen tuomioistuimelle ilmoittamaan osoitteeseen. Tiedoksiantotapa tulisi kysymykseen lähinnä silloin, kun muutoksenhakija on muutoksenhakukirjelmässään tai hänen vastapuolensa vastauskirjelmässään ilmoittanut tuomioistuimelle prosessioosoitteensa. Kutsu voitaisiin antaa asianosaiselle tiedoksi hänen ilmoittamallaan tavalla myös sähköisen viestintälaitteen kuten sähköpostin avulla.

Myös sijaistiedoksianto 11 luvun 7 §:ssä säädettyin edellytyksin olisi mahdollista. Ulkomailta oleskelevalle tiedoksianto tapahtuisi 8 §:ssä säädetyllä tavalla. Tiedoksianto viereillä olevassa asiassa voitaisiin toimittaa myös mainitun luvun 16 §:n 3 momentin mukaisesti asiamiehelle. Kutsuun maa oikeuden pääkäsittelyyn tulisi sovellettavaksi niin ikään 16 §:n 4 momentti, jonka mukaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen saapumaan määrätyle kutsu annettaisiin tiedoksi hänelle itselleen, jolloin se on toimitettava siten kuin luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Muulle kuin edellä mainituille toimituksen asianosaiselle, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee tai joka on ilmoittamista pyytänyt, pääkäsittelystä ilmoitettaisiin postitse tavallisella kirjeellä asianosaisen tuomioistuimelle ilmoittamaan osoitteeseen. Sellaiselle muulle asianosaiselle, joka ei ole ilmoittamista pyytänyt, pääkäsittelystä voitaisiin ilmoittaa kirjeen lisäksi kuuluttamalla pykälässä säädettyin edellytyksin toimituspaikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä viimeistään 14 päivää ennen istuntoa. Kuuluttaminen maa oikeuden tiedoksiantotapana tulisi kysymykseen sellaisille muille asianosaisille, jotka eivät ole ilmoittamista pyytäneet, jos heille kirjoitettua ilmoittaminen käytettävissä olevien osoitetietojen puutteellisuuden vuoksi tuottaisi huomattavia vaikeuksia tai huomioon ottaen asianosaisten lukumäärä ja käsiteltävänä oleva asia kirjoitettua ilmoittaminen ei olisi tarpeellista.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin maininnat kutsukirjeestä, koska ehdotuksen mu-

kaan myös muut oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa tarkoitetut tiedoksiantotavat pääkäsittelyyn kutsuttaessa tulisivat kysymykseen.

Pykälän 3 momentti jäisi muutoksen yhteydessä ennalleen.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan vastauspyynnön ja muut tässä luvussa tarkoitetut kehotukset ja kutsut maa oikeus saa lähettää joustavimmalla mahdollisella tavalla eli postitse asianosaisen viimeksi toimituksessa tai tuomioistuimelle ilmoittamalla osoitteella. Myös kutsu suullisen valmistelun istuntoon voitaisiin antaa tiedoksi momentissa mainitulla tavalla. Maa oikeuden tulisi kuitenkin käyttää todisteellista tiedoksiantotapaa, kuten vastaanottotodistusta vastaan tapahtuvaa tiedoksiantoa, silloin kun on tarpeen saada täysi varmuus siitä, että asianosainen saa tiedon asiasta tai kun asianosaisen osoite on epäselvä. Säännös vastaa asiallisesti kiinteistönmuodostamislain voimassa olevaa 269 §:ää, joka ehdotetaan samassa yhteydessä kumottavaksi. Säännös kuuluu systemaattisesti tähän pykälään. Muutoksen jälkeen maa oikeuden tiedoksiantotapaa koskevat säännökset olisi mainittu yhdessä pykälässä.

260 a §. Uuteen 260 a §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset asianosaisille asetettavista uhista, kun heidät kutsutaan pääkäsittelyyn. Uhat vastaisivat oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 18 §:n 1—3 momentissa ja 19 §:n 1 momentissa säädettyjä uhkia, jotka hovioikeus valitusasian käsittelyssä asettaa asianosaisille heidät pääkäsittelyyn kutsuessaan. Mainitut säännökset ovat kiinteistönmuodostamislain 270 §:n nojalla jo nykyisin sovellettavissa oikeudenkäynnissä maa oikeudessa. Koska lain 261 §:ssä säädetään asianosaisen poissaolon seuraamuksesta hänen jäädessään pois istunnosta, on lain systematiikan kannalta selkeämpää, kun myös asianosaisille poissaolon varalta asetettavat uhat on mainittu laissa.

261 §. Voimassa olevassa 261 §:ssä säädetään asianosaisen poissaolon seuraamuksesta istunnosta. Lain selkeyden vuoksi ehdotetaan pykälän uuteen 2 momenttiin otettavaksi säännös asianosaisen tai hänen laillisen edustajansa pois jäännin seuraamuksista pääkäsittelystä, johon häntä on kehoitettu saapumaan sakon uhalla. Säännöksessä viitataan oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 20 §:n 2 momenttiin ja 21 §:ään, joita sovelletaan valitusasian käsittelyssä hovioikeudessa.

Myös maaaoikeudessa on asioita, joissa sovinto on sallittu ja joissa se ei ole sallittu. Kuitenkin käytännössä harvoin pääkäsitteilyyn kutsuttaessa tulee sovellettavaksi säännökset, jotka koskevat asioita, joissa sovinto ei ole sallittu.

262 §. Pykälän 3 ja 4 momenttiin tehtäisiin kielellisiä korjauksia. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että se koskisi vain valitusasian käsittelyjärjestystä pääkäsitteilyssä. Momentin johdantolauseen ilmaisu "muutoksenhakuasiassa" korvattaisiin ilmaisulla "seuraavassa järjestyksessä". Momentin 1 kohdan termi "maaaoikeustuomarin" korvattaisiin termillä "puheenjohtajan" ja 2 kohdan ilmaisu "muutoksenhakijan" korvattaisiin ilmaisulla "valittajan". Lisäksi 2 kohdan ilmaisu "toimitukseen" korvattaisiin ilmaisulla "toimituksessa tehtyihin ratkaisuihin", koska kysymys ei ole muutoksenhakemisesta toimitukseen vaan toimituksessa tehtyyn ratkaisuun. Pykälän 4 momentti muutettaisiin muotoon "edellä 3 momentissa mainitusta järjestyksestä saadaan kuitenkin tarvittaessa poiketa", jolloin se vastaisi oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 §:n 2 momenttia. Esimerkiksi kanteluasian pääkäsitteilyssä voisi olla tarvetta poiketa 3 momentissa säädetystä järjestyksestä.

263 §. Pääkäsitteilyn lykkäämistä maa-oikeusasioissa koskeva 263 § ehdotetaan kumottavaksi, koska maaaoikeuksissa ei ole käytännössä esiintynyt tarvetta erityissäätelyyn tältä osin. Katselmus toimitetaan maa-oikeudessa säännönmukaisesti pääkäsitteilyn yhteydessä eikä sen ulkopuolella, ja maa-oikeuksissa ei yleensä myöskään esitetä paljon henkilötodistelua. Lykkäykseen ei ole juuri ollut tarvetta. Oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 10—12 §:n säännökset riita-asian pääkäsitteilyn lykkäämisestä ovat soveliaita myös maaaoikeusasioissa. Toisaalta jo voimassa olevan 263 §:n perustelua, aikaisemmin mainitussa jaksolain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (s. 13) todetaan, että "vaikka tähän esitykseen ei sisälly nimenomaista ehdotusta siitä, kuinka pitkän lykkäyksen jälkeen asiassa on toimitettava aina uusi pääkäsitteily, tulisi myös maaaoikeudessa pääkäsitteilyssä noudattaa soveltuvien osin niitä määräaikoja koskevia säännöksiä, jotka oikeudenkäymiskaareissa ovat voimassa käräjäoikeuden osalta."

266 §. Katselmuksia pääkäsitteilyn ulkopuolella ei ole maaaoikeuksissa käytännössä juurikaan pidetty. Tämän vuoksi pykälän 2

momentti, jonka mukaan "katselmuksen voi maaaoikeuden määräyksestä pääkäsitteilyn ulkopuolella suorittaa myös yksi tai useampi maaaoikeuden jäsen", ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Katselmus suoritettaisiin täysilukuisessa kokoonpanossa kuten käräjäoikeuden suorittaessa katselmusta. Tämä ei kuitenkaan estäisi sitä, että etukäteen yksi maaaoikeuden jäsenistä, esimerkiksi maa-oikeusinsinööri kävisi alustavasti tutustumassa toimituksen kohteeseen.

268 §. Koska pykälään tulee tehtäväksi sekä muutoksia että lisäyksiä ja poistoja, ehdotetaan se muutettavaksi kokonaan. Pykälän 1 ja 3 momentti poistettaisiin muutoksen yhteydessä, koska asiallisesti vastaavat säännökset ovat tuomioistuimen ratkaisua koskevassa oikeudenkäymiskaaren 24 luvussa, joka on sovellettavissa kiinteistönmuodostamislain 207 §:n nojalla myös oikeudenkäyntiin maaaoikeudessa.

Pykälän 2 momentin viimeinen lause "siitä on tiedotettava asianosaisille" muutettaisiin muotoon "siitä on varattava asianosaisille tilaisuus antaa lausuntonsa." Säännös koskee kirjallisen lisäselvityksen tiedoksi antamista asianosaisille, kun asiassa ei toimiteta pääkäsitteilyä. Muutettu säännös edellyttää, että asianosaisille, joita lisäselvitys suoranaisesti koskee, lähetetään lausuntopyyntö sekä annetaan aineisto tiedoksi kiinteistönmuodostamislain 260 §:n 4 momentissa säädetyllä tavalla, jotta se voitaisiin ottaa huomioon ratkaisua tehtäessä pääkäsitteilyä toimittamatta.

Nykyinen 2 momentti siirtyisi muutettuna nykyisen 1 momentin paikalle. Nykyisen 2 momentin sijalle lisättäisiin uusi 2 momentti. Momentin mukaan "jos asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt maa-oikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaan pääkäsitteilyssä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, asiaa ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto." Säännös vastaa oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 12 §:n 3 momenttia. Käytännössä maaaoikeus on asiaa ratkaistessaan ottanut huomioon toimituksessa esitetyt vaatimukset ja aineiston. Kuitenkaan maaaoikeuden pääkäsitteilyssä ei käytännössä ole otettu ratkaisuaikainaisuutta sitä, mitä kuultavat asianosaiset ovat asian valmistelussa maaaoikeudessa esittäneet, jos he eivät ole saapuneet pääkäsitteilyyn kutsusta huolimatta. Tätä käytän-

töä on tarkoitus muuttaa valittajan vastapuolen osalta. Säännös koskee siis vain niitä tilanteita, jolloin juttu voidaan ratkaista maa-oikeudessa ilman valittajan vastapuolen myötävaikutusta.

269 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, ja asiallisesti samansisältöinen momentti ehdotetaan lisättäväksi kiinteistönmuodostamislain 260 §:n 4 momentiksi, jolloin tiedoksianto maa-oikeudessa eri tilanteissa olisi säädetty samassa pykälässä.

Voimaantulosäännökset. Lakiin otettaisiin tavanomainen säännös lain voimaantuloajan kohdasta sekä tarpeelliset siirtymäsäännökset. Ehdotusta valmisteltaessa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että kaikki toimituksessa tehtyyn ratkaisuun kohdistuvat muutoksenhakemukset käsiteltäisiin samanlaista menettelyä noudattaen, riippumatta siitä, milloin muutoksenhakemus on tullut vireille maa-oikeudessa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että uusia menettelysäännöksiä sovellettaisiin niihin asioihin, joissa muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu on toimituksessa julistettu lain voimaantulon jälkeen. Asia käsiteltäisiin käräjäoikeudessa kuitenkin aina uudessa laissa tarkoitettussa kokoonpanossa, jollei asian pääkäsittely lain voimaan tullessa olisi alkanut. Maa-oikeutta varten valittujen lautamiesten toimikausi päättyisi lain voimaan tullessa. Jos asian pääkäsittely olisi kuitenkin alkanut ennen lain voimaantuloa, saavat samat lautamiehet käsitellä asian loppuun. Lain voimaan tullessa maa-oikeudessa vireillä olevat asiat käsiteltäisiin siinä maa-oikeusasioita käsittelevässä käräjäoikeudessa, jonka tulevassa tuomiopiirissä maa-oikeusasioissa asianomaisen maa-oikeuden tai sen jaoston kanslia sijaitsee. Lähtökohtana siis olisi, että sama maa-oikeus, jonka käsiteltäväksi asia on tullut ennen lain voimaantuloa, käsitelisi asian loppuun, eikä asioita tarvitsisi siirtää yksiköstä toiseen.

Voimaantulosäännöksessä säädettäisiin myös maa-oikeuksien virassa olevan henkilökunnan nimittämisestä ja siirtämisestä asianomaisiin käräjäoikeuksiin perustettaviin vastaaviin virkoihin. Maa-oikeustuomarit ja maa-oikeusinsinöörit nimittäisi tasavallan presidentti vastaaviin käräjäoikeuden käräjätuomarin ja maa-oikeusinsinöörin virkoihin niitä haettavaksi julistamatta. Oikeusministeriö päättäisi muun henkilökunnan virkojen siirtämisestä ja heidän sijoittumisestaan asianomaisiin käräjäoikeuksiin. Viran siirtämiseen ei tarvittaisi virkamiehen suostumusta,

paitsi milloin virka siirrettäisiin toiselle paikkakunnalle. Jos virkamies ei siirtyisi työskentelemään tälle paikkakunnalle, sovellettaisiin valtion virkamieslain (750/1994) 27 §:n säännöksiä virkamiehen irtisanomisesta.

1.2. Oikeudenkäymiskaari

2 luku. Päätösvaltaisuudesta

1 §. Pykälän uuteen 3 momenttiin otettaisiin viittaus kiinteistönmuodostamislakiin, jonka 243 §:ssä säädetään käräjäoikeuden päätösvaltaisesta kokoonpanosta sen toimiesä maa-oikeutena.

1.3 Käräjäoikeuslaki

8 §. Nyt kumottavaksi ehdotetun kiinteistönmuodostamislain 251 §:n mukaan kunnanvaltuuston valitseman maa-oikeuden lautamiehen on tullut olla kiinteistöasioihin perehtynyt ja paikalliset olot tunteva. Maa-oikeuden puheenjohtaja on kutsunut lautamiehet maa-oikeuden jäseniksi yhdestä tai useammasta kunnasta, jossa valituksenalaisen toimituksen kohteena oleva alue on.

Maa-oikeusasioita varten ei enää valittaisi erikseen lautamiehiä, vaan käräjäoikeuksien lautamiehet toimisivat lautamiehinä myös maa-oikeusasioita käsiteltäessä. Esityksen mukaan maa-oikeuden lautamiehiltä ei enää edellytettäisi myöskään erityisasiantuntemusta kiinteistöasioista. Nykyisin maa-oikeuden lautamiehet on rekrytoitu usein maanomistajista, juristeista ja virkamiehistä ja heidät on kutsuttu maa-oikeuden jäseniksi säännönmukaisesti siitä kunnasta, jossa valituksenalaisen toimituksen kohde sijaitsee. Tästä on aiheutunut epäilyjä lautamiesten puolueellisuudesta sekä esteellisyystilanteita.

Koska maa-oikeudet joutuvat usein pitämään katselmuksia ja samalla istuntoja eri käräjäoikeuksissa, ehdotetaan käytännön syistä lisättäväksi käräjäoikeuslain 8 §:ään uusi 2 momentti, jonka mukaan pääsääntö on, että maa-oikeuden puheenjohtaja kutsuu maa-oikeuden jäseniksi lautamiehet yhdestä tai useammasta käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan toimituksen kohteena oleva alue, raja tai osa niistä on. Tällöin maa-oikeuden puheenjohtajan tulee toimia yhteistyössä kyseisen käräjäoikeuden laamannin kanssa, joka huolehtii siitä, että lautamiehet osallistuvat myös maa-

oikeuden istuntoihin vuorojärjestyksessä. Jos valitus koskee rajaa, joka on samalla kahden tai useamman käräjäoikeuden tuomiopiirin raja maa-oikeusasioissa, puheenjohtaja kutsuu lautamiehet harkintansa mukaan yhdestä tai useammasta kysymyksessä olevasta käräjäoikeudesta. Erityisestä syystä maa-oikeuden jäseniksi voitaisiin kutsua myös käräjäoikeuden tuomiopiiriin maa-oikeusasioissa kuuluvan muun käräjäoikeuden lautamiehet. Tällainen syy voisi olla kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun maa-oikeusasiassa ei ole tarpeellista pitää katselmusta. Tällöin istunto voitaisiin pitää maa-oikeusasioita käsittelevän käräjäoikeuden lautamieskokoonpanossa kansliapaikkakunnalla eikä maa-oikeuden jäseniksi tarvitsisi kutsua lautamiehiä pääsääntön mukaisesta käräjäoikeudesta.

13 a §. Oikeusministeriö päättäisi maa-oikeusinsinöörien työtilanteen mukaisesti, mihin käräjäoikeuksiin perustettaisiin maa-oikeusinsinöörin virkoja ja mikä heidän toimialueensa olisi. Maa-oikeusinsinöörin toimialue voisi käsittää yhden tai useamman käräjäoikeuden tuomiopiirin maa-oikeusasioissa. Maa-oikeusinsinöörit voisivat olla toimivaltaisia myös samassa tuomiopiirissä. Maa-oikeusinsinöörin kelpoisuusvaatimukset ja nimitysmenettely säilyisivät ennallaan.

20 ja 21 §. Pykäliin tehtäisiin tekniselä muutokset, jotka aiheutuvat uudesta 13 a §:stä, jossa säädetään käräjäoikeuden maa-oikeusinsinööristä. Maa-oikeusinsinööriä syytettäisiin virkavirheestä hovioikeudessa kuten ennenkin.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia säännöksiä kiinteistönmuodostamislain täytäntöönpanosta annetaan kiinteistönmuodostamisasetuksessa. Maa-oikeuksien lukumäärästä, toimialueista ja sijaintipaikkakunnista, viraston päällikkönä toimivasta maa-oikeustuomarista ja maa-oikeuden jakaantumisesta jaostoihin sekä maa-oikeuden muusta henkilökunnasta säädetään nykyisin kiinteistönmuodostamisasetuksen 8 luvussa. Maa-oikeuksien organisaatiouudistuksen myötä luvun säännökset kävisivät tarpeettomiksi. Myös kiinteistönmuodostamislain 9 luvun 91—93 § ovat tarpeettomia. Maa-oikeuden pöytäkirjaa koskevaa 91 §:ää vastaavat säännökset ovat oikeudenkäymiskääräen 22 luvussa, jota sovelletaan kiinteistönmuodostamislain 270 §:n nojalla myös oi-

keudenkäyntiin maa-oikeudessa. Merkinnän tekemistä pöytäkirjaan tai muuhun toimituskirjaan koskeva 92 § on tarpeeton, koska maa-oikeuden ratkaisun jäljennös samoin kuin korkeimman oikeuden päätös valituslupa-asiaassa liitetään maanmittaustoimistossa toimitusta koskevaan pöytäkirjaan tai muuhun vastaavaan toimitusasiakirjaan. Varaustodistusta koskeva 93 §, jota vastaavaa säännöstä ei ole oikeudenkäymiskääräessä, on niin ikään tarpeeton. Mainituilla perusteilla kiinteistönmuodostamisasetuksen 8 luku sekä 9 luvun 91—93 § kumottaisiin.

Ehdotetun kiinteistönmuodostamislain uuden 241 a §:n nojalla annettaisiin asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeuden käsiteltäväksi säädetyissä asioissa. Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimiston toimialue jaettaisiin kunnittain Turun ja Hämeenlinnan käräjäoikeuksien tuomiopiireihin vireillä olevien asioiden lukumäärän ja niistä aiheutuvan työmäärän edellyttämällä tavalla. Tuomiopiirien aluejako jäisi näiltä osin valitiovoston päätettäväksi. Lisäksi tehtäisiin käräjäoikeusasetukseen tarpeelliset muutokset, jotka aiheutuvat siitä, että uudistuksen jälkeen käräjäoikeuksissa voisi olla myös maa-oikeusinsinöörin virkoja. Oikeusministeriön päätöksellä määrättäisiin, mihin käräjäoikeuksiin perustettaisiin maa-oikeusinsinöörin virkoja ja mikä heidän toimialueensa olisi. Asetusluonnokset ovat esityksen liitteinä.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2000.

4. Säättämisjärjestys

Hallitusmuodon 91 §:n mukaan tuomareilla on vahvempi virassapysymisoikeus kuin muilla virkamiehillä. Hallitusmuodossa säädettyyn tuomarin virassa-pysymisoikeuteen kuuluu, ettei tuomaria voida irtisanoa. Tuomaria ei voida myöskään ilman hänen suostumustaan siirtää toiseen virkaan, ellei siirto aiheudu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä. Tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisen yhteydessä tuomari voidaan siirtää toiseen virkaan. Liikevaihtovero-oikeuden lakkauttamiseen liittyneessä perustuslakivaliokunnan lausunnossa hallituksen esityksestä verotuksen muutoksenhakujärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädän-

nöksi (PeVL 3/1994 vp) valiokunta totesi, että arvioitaessa virkojen sopivuutta siirrettäville tuomareille tulevat ensi sijassa kyseen tuomarin virat. Valiokunta esitti myös harkittavaksi, että lailla säädettäisiin siitä, mitkä liikevaihtovero-oikeuden tuomarit siirretään toiseen tuomarin virkaan.

Koska ehdotuksessa on kyse tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestämisestä, esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 242 §:n 3 momentti, 244—253 ja 263 §, 266 §:n 2 momentti sekä 269 §, sellaisena kuin niistä on 251 § osaksi laissa 1188/1996,

muutetaan 236 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 5 ja 6 kohta, 237 §:n 1 momentti, 239 ja 243 §, 255 §:n 2 momentti, 256 §, 259 §:n 3 momentti, 260 §, 262 §:n 3 momentin johdantokappale, 1 ja 2 kohta sekä 4 momentti ja 268 §, sellaisina kuin niistä ovat 239 § osaksi laissa 273/1998, 243 § osaksi mainitussa laissa 1188/1996 ja 259 §:n 3 momentti laissa 168/1998, sekä

lisätään 236 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta, 20 lukuun uusi 241 a §, 21 lukuun uusi 260 a § ja 261 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

236 §

Muutoksenhakukirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle maa- ja metsätaloudelle, on mainittava:

5) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen;

6) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, jos valittaja pitää sitä aiheellisenä; sekä

7) mahdollinen pyyntö perusteluineen asian ratkaisemisesta pääkäsitteilyä toimittamatta.

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

239 §

Muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus, on yhdessä maa- ja metsätalouden tuomion tai päätöksen kanssa toimitettava 234 §:n 2 momentin mukaisesti maanmittaustoimistoon tai kunnan kiinteistörekisterin pitäjälle viimeistään kuuden tenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun maa- ja metsätalouden ratkaisu julistettiin tai annettiin. Jos useat valittavat maa- ja metsätalouden ratkaisusta, ei valituskirjelmiin tarvitse liittää kuin yksi kappale maa- ja metsätalouden ratkaisua.

20 luku

Maa- ja metsätalous

241 a §

Maa- ja metsätalouksina toimivat Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoikeudet tässä laissa säädetyssä kokoonpanossa. Tuomioistuinten tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään asetuksella.

243 §

Maaouikeudessa on puheenjohtajana kärkeä-oukeuden lainoppinut jäsen sekä muina jäseninä maaouikeusinsinööri ja kaksi lautamiestä. Jos lautamiehelle tulee este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen, maaouikeus on päätösvaltainen, kun lautamiehiä on yksi. Maaouikeudessa voi olla lisäksi toinen lainoppinut jäsen, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Maaouikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain puheenjohtaja:

1) kun kysymys on 232 §:n 3 momentissa, 235 tai 254 tai 258 §:ssä tarkoitettusta tai muusta niihin rinnastettavasta käsittelyn valmistelusta tarkoitavasta toimenpiteestä taikka 7 §:n 2 momentissa, 240 §:ssä, 264 §:ssä, 265 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 275 §:n 2 momentissa tarkoitettusta asiasta;

2) kun maaouikeuden käsiteltävänä on valitus toimitusmiesten päätöksestä, jolla toimitusmiestä koskeva estemuistutus on hylätty, taikka jos valitus koskee kiinteistöjen yhdistämispäätöstä; sekä

3) kun asia ratkaistaan 259 §:n 3 momentin nojalla pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

Maaouikeusinsinööri osallistuu tarvittaessa asian valmisteluun 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa.

255 §

Päätöksestä, jolla muutoksenhakemus jätetään tutkimatta, on annettava tieto maanmittaustoimistolle, kiinteistöinsinöörille tai tie-lautakunnalle ja valitusasiassa, jos toimitus on kesken, myös toimitusinsinöörille esitettäväksi toimituskokouksessa muille asianosaisille, joiden tietoon ratkaisu silloin katsotaan saatetuksi.

256 §

Jos muutoksenhakemusta ei ole 255 §:n nojalla jätetty tutkimatta, maaouikeuden on kehoitettava sellaista toimituksen asianosaista, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee, antamaan vastaus muutoksenhakemukseen, ellei sitä asian ratkaisemisen tai pääkäsittelyn toimittamisen kannalta ole pidettävä selvästi tarpeettomana, sekä samalla tarvittaessa määrättävä, mistä kysymyksistä vastauksessa on erityisesti lausuttava.

Kehotuksen yhteydessä on annettava tie-

doksi muutoksenhakemus ja siihen liittyvät asiakirjat.

Jos 1 momentissa tarkoitettut asianosaiset ovat kiinteistön yhteisomistajia tai yhteisen alueen osakkaita, sovelletaan kehotukseen heidän osaltaan, mitä 260 §:n 2 momentissa säädetään.

Vastauksessa asianosaisten on ilmoitettava:

1) asia jossa vastaus annetaan;

2) myöntääkö vai kiistääkö hän muutosvaatimuksen;

3) käsityksensä muutoksenhakijana vaatimusten perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua;

4) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen;

5) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, jos hän pitää sitä aiheellisenä; sekä

6) mahdollinen pyyntö tai suostumus perusteluineen asian ratkaisemisesta pääkäsittelyä toimittamatta.

Vastaus kehoitetaan antamaan kirjallisesti maaouikeudelle sen määräämässä ajassa tai suullisesti istunnossa uhalla, että asia voidaan tutkia, vaikka vastausta ei anneta. Kirjallisen vastauksen osalta on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä 235 §:ssä, 236 §:n 2 momentissa sekä 237 ja 254 §:ssä muutoksenhausta ja muutoksenhakukirjelmästä säädetään.

Vastaus ja siihen liitetyt asiakirjat on annettava tiedoksi muutoksenhakijalle ja sellaiselle muulle asianosaiselle, jota vastaus koskee.

259 §

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta.

260 §

Maaouikeuden pääkäsittelyyn on kutsuttava muutoksenhakija sekä toimituksessa vaatimuksia esittänyt tai saapuvilla ollut asianosainen, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee, noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä. Muulle toimituksen asianosaiselle, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee tai joka

on ilmoittamista pyytänyt, pääkäsittelystä ilmoitetaan kirjeellä. Jos pääkäsittelystä kirjeitse ilmoittaminen sellaisille muille asianosaisille, jotka eivät ole ilmoittamista pyytäneet, käytettävissä olevien osoitetietojen puutteellisuuden vuoksi tuottaa huomattavia vaikeuksia tai jos se ei, huomioon ottaen asianosaisten lukumäärä ja käsiteltävänä oleva asia, ole tarpeellista, pääkäsittelystä tiedotetaan kuitenkin kuuluttamalla toimituspaikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä vähintään 14 päivää ennen istuntoa.

Jos muutoksenhakemus koskee usean yhdessä omistamaa kiinteistöä tai määrää alaa eikä asiassa ole kysymys kiinteistön jaosta, riittää, että istunnosta ilmoitetaan yhdelle omistajista. Yhteisomistajalle, joka on tätä pyytänyt, on istunnosta kuitenkin aina ilmoitettava. Jos muutoksenhakemus koskee yhteistä aluetta eikä asiassa ole kysymys sen jakamisesta tai jaon täydentämisestä, istunnosta ilmoitetaan osakaskunnalle noudattaen, mitä yhteisluvelain 26 §:ssä säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettu tiedottaminen maaoikeuden istunnosta katsotaan asianmukaisesti suoritetuksi, jos edellä tarkoitettu kirje on vähintään 14 päivää ennen istuntoa annettu postin kuljetettavaksi tai muulla tavoin toimitettu asianosaiselle.

Vastauspyynnön ja muut tässä luvussa tarkoitettut kehotukset ja kutsut maaoikeus saa lähettää postitse asianosaisen viimeksi toimituksessa tai tuomioistuimelle ilmoittamalla osoitteella.

260 a §

Muutoksenhakija kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että muutoksenhakemus hänen poissa ollessaan jätetään sillensä.

Muutoksenhakijan vastapuoli kutsutaan pääkäsittelyyn sakon uhalla, jos asian käsitteleminen edellyttää hänen läsnäoloaan.

Muutoksenhakijan vastapuoli, jonka kuulemista ei pidetä tarpeellisena, kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta.

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa voidaan sakon uhalla velvoittaa saapumaan pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti, jos hänen kuulemistaan pidetään asian selvittämiseksi tarpeellisena.

261 §

Jos asianosainen tai hänen laillinen edustajansa on jäänyt pois pääkäsittelystä, johon

häntä on kehotettu saapumaan sakon uhalla, noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 20 §:n 2 momentissa ja 21 §:ssä säädetään.

262 §

Pääkäsittelystä on seuraavassa järjestyksessä:

1) puheenjohtajan tai maaoikeusinsinöörin lyhyesti selostettava, mistä asiassa on kysymys;

2) valittajan ilmoitettava, miltä kohdin toimituksessa tehtyihin ratkaisuihin haetaan muutosta ja mitä muutoksia niihin vaaditaan tehtäväksi;

Edellä 3 momentissa säädetystä järjestyksestä saadaan kuitenkin tarvittaessa poiketa.

268 §

Tuomioissa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty tai esitelty pääkäsittelystä tai katselmuksessa. Jos asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta, asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Silloin kun asiassa on toimitettu arkistotutkimus tai maaoikeus on 264 §:n 1 momentin nojalla muutoin hankkinut omasta aloitteestaan selvitystä, se on tässä momentissa tarkoitettua kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa. Tullakseen huomioon otetuksi asiaa ratkaistaessa se on esiteltävä asianosaisille pääkäsittelystä tai, jos ratkaisu tehdään pääkäsittelyä toimittamatta, siitä on varattava asianosaisille tilaisuus antaa lausuntoja.

Jos asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt maaoikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaan pääkäsittelystä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, asiaa ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain menettelysäännöksiä sovelletaan asioihin, joissa muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu on toimituksessa julistettu tämän lain voimaantulon jälkeen. Asia käsitellään käräjäoikeudessa kuitenkin aina tässä laissa tarkoitettussa kokoonpanossa, jollei asian pääkäsittely ole lain voimaan tullessa alkanut.

Tämän lain voimaan tullessa maa-oikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään siinä maa-oikeusasioita käsittelevässä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä maa-oikeusasioissa asianomaisen maa-oikeuden tai sen jaoston kanslia sijaitsee lukuunottamatta Etelä-Suomen maa-oikeuden I jaostoa, jolle kuuluvat maa-oikeusasiat siirrettäisiin Helsingin kärjäoikeuden sijaan Vantaan kärjäoikeuteen.

Tasavallan presidentti nimittää tämän lain voimaan tullessa maa-oikeuksien virassa olevat maa-oikeustuomarit ja maa-oikeusinsinöörit asianomaisiin kärjäoikeuksiin perustettaviin vastaaviin kärjätuomarin ja maa-

oikeusinsinöörin virkoihin niitä haettavaksi julistamatta. Kärjäoikeuden kärjätuomarilla, joka on ollut nimitettynä maa-oikeustuomarin virkaan, on oikeus kärjätuomarin virassaan käyttää myös entisen virkansa nimeä arvonimenä.

Maa-oikeuksien muu henkilökunta siirretään tämän lain voimaan tullessa asianomaisiin kärjäoikeuksiin perustettaviin vastaaviin virkoihin. Oikeushallintoasioita käsittelevä ministeriö päättää virkojen siirtämisestä ja henkilöstön sijoittamisesta asianomaisiin kärjäoikeuksiin.

2.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1052/1991, uusi 3 momentti seuraavasti:

2 luku
Päätösvaltaisuudesta

1 §

panosta sen toimiessa maa-oikeutena säädetään kiinteistönmuodostamislaisissa (554/1995).

————— Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
Kärjäoikeuden päätösvaltaisesta kokoon- kuuta 20 .

3.

Laki

käräjäoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 20 §:n 1 momentti sekä 21 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin niistä on 20 §:n 1 momentti laissa 61/1994, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 13 a § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

8 §

Maa-oikeuden puheenjohtaja kutsuu maa-oikeuden jäseniksi lautamiehet yhdestä tai useammasta käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan toimituksen kohteena oleva alue, raja tai osa siitä on. Erityisestä syystä maa-oikeuden jäseniksi voidaan kutsua myös käräjäoikeuden tuomiopiiriin maa-oikeusasioissa kuuluvan muun käräjäoikeuden lautamiehet.

Käräjäoikeuden maa-oikeusinsinöörit

13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-oikeusasioita myös muissa maa-oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-oikeusinsinöörin yhteistoiminta-alueista heidän työtilanteensa mukaisesti määrätään oikeusministeriön päätöksellä.

Maa-oikeusinsinöörin on oltava teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen koulutusohjelman mukaisesti diplomi-insinöörin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä

kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjätuomarista säädetään. Hovioikeuden tulee virkaehdotuksen tekemistä varten hankkia maa-oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maa-oikeusinsinöörillä on hallitusmuodossa tuomareille säädetty virassapysymisoikeus.

20 §

Laamannia, käräjätuomaria ja maa-oikeusinsinööriä syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

21 §

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1, 4 ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelystä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri Johannes Koskinen

1.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 242 §:n 3 momentti, 244—253 ja 263 §, 266 §:n 2 momentti sekä 269 §, sellaisena kuin niistä on 251 § osaksi laissa 1188/1996,

muutetaan 236 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 5 ja 6 kohta, 237 §:n 1 momentti, 239 ja 243 §, 255 §:n 2 momentti, 256 §, 259 §:n 3 momentti, 260 §, 262 §:n 3 momentin johdantokappale, 1 ja 2 kohta sekä 4 momentti ja 268 §, sellaisina kuin niistä ovat 239 § osaksi laissa 273/1998, 243 § osaksi mainitussa laissa 1188/1996 ja 259 §:n 3 momentti laissa 168/1998, sekä

lisätään 236 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta, 20 lukuun uusi 241 a §, 21 lukuun uusi 260 a § ja 261 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

236 §

Muutoksenhakukirjelmässä on mainittava:

5) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen; *sekä*

6) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus.

236 §

Muutoksenhakukirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle maa-*oikeudelle*, on mainittava:

5) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen;

6) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, *jos valittaja pitää sitä aiheellisenä; sekä*

7) mahdollinen pyyntö perusteluineen asian ratkaisemisesta pääkäsittelyä toimittamatta.

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava maa-*oikeuden nimi*, muutoksenhakijan nimi, *ammatti ja kotipaikka*, muutoksenhakijan tai hänen laillisen edustajansa taikka asiamiehensä ja todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero sekä postiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset voidaan lähettää.

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

239 §

Muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja muutoksenhakemus, on yhdessä maa-*oikeuden tuomion tai päätöksen kanssa toimitettava* 234 §:n 2 momentin mukaisesti maanmittaustoimistoon tai kun-

239 §

Muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja *valitus*, on yhdessä maa-*oikeuden tuomion tai päätöksen kanssa toimitettava* 234 §:n 2 momentin mukaisesti maanmittaustoimistoon tai kunnan kiinteistö-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

nan kiinteistörekisterin pitäjälle viimeistään kuudentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun maa-
oikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin. Jos useat valittavat maa-
oikeuden ratkaisusta, ei valituskirjelmiin tarvitse liittää kuin yksi kappale maa-
oikeuden ratkaisusta.

Muutoksenhakukirjelmä voidaan myös lähettää postitse tai lähetin välityksellä noudattaen soveltuvien osin eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain (248/65) säännöksiä.

*Jos korkein oikeus tarvitsee maa-
oikeuden pöytäkirjan, on asiaa koskeva asiakirjavihko tilattava nähtäväksi maa-
oikeudelta.*

rekisterin pitäjälle viimeistään kuudentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun maa-
oikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin. Jos useat valittavat maa-
oikeuden ratkaisusta, ei valituskirjelmiin tarvitse liittää kuin yksi kappale maa-
oikeuden ratkaisua.

(2 ja 3 mom. kumotaan)

20 luku

Maa-oikeus

241 a §

Maa-oikeuksina toimivat Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan kärjäoikeudet tässä laissa säädetyssä kokoonpanossa. Tuomioistuinten tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään asetuksella.

242 §

Maa-oikeuksien lukumäärästä, toimialueista ja sijaintipaikkakunnista sekä viraston päällikkönä toimivasta maa-oikeustuomarista ja maa-oikeuden jakaantumisesta jaostoihin säädetään asetuksella.

(3 mom. kumotaan)

243 §

Maa-oikeudessa on puheenjohtajana maa-oikeustuomari sekä jäsenenä maa-oikeusinsinööri ja kaksi kunnan valitsemaa lautamiestä. Maa-oikeudessa voi olla lisäksi toinen maa-oikeusinsinööri, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Maa-oikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain maa-oikeustuomari:

1) silloin kun kysymys on 232 §:n 3 momentissa, 235, 254, 255, 256, 257 tai 258 §:ssä tai 266 §:n 2 momentissa tarkoitettua

243 §

Maa-oikeudessa on puheenjohtajana kärjäoikeuden lainoppinut jäsen sekä muina jäsenenä maa-oikeusinsinööri ja kaksi lautamiestä. Jos lautamiehelle tulee este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen, maa-oikeus on päätösvaltainen, kun lautamiehiä on yksi. Maa-oikeudessa voi olla lisäksi toinen lainoppinut jäsen, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Maa-oikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain puheenjohtaja:

1) kun kysymys on 232 §:n 3 momentissa, 235 tai 254 tai 258 §:ssä tarkoitettua tai muusta niihin rinnastettavasta käsittelyn val-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai muusta niihin rinnastettavasta käsittelyn valmistelemista tarkoittavasta toimenpiteestä taikka 7 §:n 2 momentissa, 240 §:ssä, 252 §:n 1 momentissa, 264 §:ssä, 265 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 275 §:n 2 momentissa tarkoitetusta asiasta; *sekä*

2) silloin kun maaoykeuden käsiteltävänä on valitus toimitusmiesten päätöksestä, jolla toimitusmiestä koskeva estemuistutus on hylätty, taikka jos valitus koskee kiinteistöjen yhdistämispäätöstä.

mistelemista tarkoittavasta toimenpiteestä taikka 7 §:n 2 momentissa, 240 §:ssä, 264 §:ssä, 265 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 275 §:n 2 momentissa tarkoitetusta asiasta;

2) kun maaoykeuden käsiteltävänä on valitus toimitusmiesten päätöksestä, jolla toimitusmiestä koskeva estemuistutus on hylätty, taikka jos valitus koskee kiinteistöjen yhdistämispäätöstä; *sekä*

3) kun asia ratkaistaan 259 §:n 3 momentin nojalla pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

Maaoykeusinsinööri osallistuu tarvittaessa asian valmisteluun 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa.

244 §

Maaoykeudessa voi olla maaoykeustuomarin ja maaoykeusinsinöörin virkoja.

Käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi tai muusta erityisestä syystä maaoykeuteen voidaan määrääjäksi nimittää ylimääräisiä maaoykeustuomareita ja maaoykeusinsinöörejä.

Ylimääräisellä maaoykeustuomarilla ja maaoykeusinsinöörillä on oikeus palkkauksen samojen perusteiden mukaan kuin vakinaisella maaoykeustuomarilla ja maaoykeusinsinöörillä. Jos ylimääräinen maaoykeustuomari tai maaoykeusinsinööri on ennestään valtion virassa, hän vapautuu sen hoitamisesta siksi määrääjäksi, joksi hänet on nimitetty maaoykeuteen.

245 §

Kelpoisuusvaatimuksina maaoykeuden virkoihin vaaditaan:

1) maaoykeustuomarin virkaan oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä hyvä kokemus tuomarin tehtävissä ja perehtyneisyys kiinteistölainsäädäntöön; *sekä*

2) maaoykeusinsinöörin virkaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen koulutusohjelman mukaisesti suoritettu diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Maaoykeuden muihin kuin 1 momentissa mainittuihin virkoihin vaadittavista kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella.

(244—253 § kumotaan)

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Sama kelpoisuus kuin 1 momentissa säädetään, vaaditaan myös ylimääräiseltä maa-oikeustuomarilta ja ylimääräiseltä maa-oikeusinsinööriltä.

246 §

Maa-oikeustuomari ja maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjäoikeuden laamannista hallitusmuodossa säädetään. Sama koskee ylimääräisen maa-oikeustuomarin ja ylimääräisen maa-oikeusinsinöörin nimittämistä.

Hovioikeuden tulee virkaehdotuksen tekemistä varten hankkia maa-oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto.

Muun henkilökunnan ottaa maa-oikeus.

247 §

Maa-oikeustuomarilla ja maa-oikeusinsinöörillä on hallitusmuodossa tuomareille säädetty virassapysymisoikeus.

Sama virassapysymisoikeus on ylimääräisellä maa-oikeustuomarilla ja ylimääräisellä maa-oikeusinsinöörillä sinä määräaikana, joksi heidät on nimitetty.

248 §

Virkavapautta maa-oikeustuomarille myöntää sekä määräyksen viran hoitamisesta virkavapauden aikana, esteen sattuessa ja viran avoinna ollessa antaa enintään vuodeksi hovioikeus sekä yli vuodeksi korkein oikeus.

Virkavapautta maa-oikeusinsinöörille myöntää sekä määräyksen viran hoitamisesta virkavapauden aikana, esteen sattuessa ja viran avoinna ollessa antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi maa-oikeustuomari ja enintään vuodeksi hovioikeus sekä yli vuodeksi korkein oikeus.

249 §

Maa-oikeus vahvistaa itse työjärjestyksensä. Työjärjestys on lähetettävä tiedoksi hovioikeudelle ja oikeusministeriölle.

250 §

Maa-oikeustuomaria, maa-oikeusinsinööriä ja maa-oikeuden lautamiestä syytetään virkavirheestä hovioikeudessa ja muita maa-oikeuden virkamiehiä asianomaisessa alioikeudessa.

251 §

Kunnanvaltuuston on valittava kuntaan maa-*oikeuden* lautamieheksi vähintään neljä henkilöä kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Lautamiehen toimikausi jatkuu senkin jälkeen, kunnes uudet lautamiehet on valittu. Lautamiehen tulee olla kiinteistöasioihin perehtynyt ja paikalliset olot tunteva. Muutoin maa-*oikeuden* lautamiehestä on voimassa, mitä edellä tässä laissa uskottusta miehestä säädetään.

Maa-*oikeuden* puheenjohtaja kutsuu maa-*oikeuden* jäseniksi lautamiehet yhdestä tai useammasta kunnasta, jossa valituksenalaisen toimituksen kohteena oleva alue on. Eri-*tyisestä* syystä maa-*oikeuden* jäseneksi voidaan kutsua myös muun kunnan lautamies.

Jos maa-*oikeuden* lautamies jää pois maa-*oikeuden* istunnosta, johon hänet on kutsuttu taikka jos hänet havaitaan esteelliseksi eikä toista jäsentä voida ilman viivytystä istuntoon saada, on maa-*oikeustuomarilla* oikeus ottaa hänen sijaansa esteetön maa-*oikeuden* lautamieheksi kelpoinen henkilö.

252 §

Jos maa-*oikeuden* jäsen ei ole aikaisemmin vannonut tuomarinvalaa tai antanut vastaavaa vakuutusta, hänen on ennen tehtävänsä ryhtymistä tehtävä se maa-*oikeudessa*.

Maa-*oikeuden* jäsenen esteellisyydestä on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä säädetään.

253 §

Maa-*oikeuden* istunnosta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Maa-*oikeudessa* perittävistä maksuista ja erillisten kustannusten korvaamisesta säädetään erikseen.

Maa-*oikeuden* lautamiehelle maksetaan valtion varoista palkkiota sekä päivärahaa ja korvausta oikeusministeriön päättämien perusteiden mukaisesti.

255 §

Maa-*oikeuden* 1 momentissa tarkoitettu päätös merkitään asiakirjoihin, jotka palautetaan muutoksenhakijalle. Päätöksestä on annettava tieto maanmittaustoimistolle, kiinteistöinsinöörille tai tielautakunnalle ja valitusasiassa, jos toimitus on kesken, myös toi-

Päätöksestä, jolla muutoksenhakemus jätetään tutkimatta, on annettava tieto maanmittaustoimistolle, kiinteistöinsinöörille tai tielautakunnalle ja valitusasiassa, jos toimitus on kesken, myös toimitusinsinöörille esitet-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

mitusinsinööreille esitettäväksi toimituskokouksessa muille asianosaisille, joiden tietoon ratkaisu silloin katsotaan saatetuksi.

täväksi toimituskokouksessa muille asianosaisille, joiden tietoon ratkaisu silloin katsotaan saatetuksi.

256 §

Jos muutoksenhakemusta ei ole 255 §:n nojalla jätetty tutkimatta, maa- ja metsätalouden alueen osakkaita, sovelletaan kehoitukseen heidän osaltaan, mitä *kutsukirjeestä* 260 §:n 2 momentissa säädetään.

Vastauksessa asianosaisen on ilmoitettava:

- 4) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen; *sekä*
- 5) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus.

Vastaus ja siihen liitetyt asiakirjat on annettava tiedoksi muutoksenhakijalle ja sellaiselle muulle *pääkäsittelyyn kutsuttavalle* asianosaiselle, jota vastaus koskee.

256 §

Jos muutoksenhakemusta ei ole 255 §:n nojalla jätetty tutkimatta, maa- ja metsätalouden alueen osakkaita, sovelletaan kehoitukseen heidän osaltaan, mitä 260 §:n 2 momentissa säädetään.

Kehotuksen yhteydessä on annettava tiedoksi muutoksenhakemus ja siihen liittyvät asiakirjat

Jos 1 momentissa tarkoitetut asianosaiset ovat kiinteistön yhteisomistajia tai yhteisen alueen osakkaita, sovelletaan kehoitukseen heidän osaltaan, mitä 260 §:n 2 momentissa säädetään.

Vastauksessa asianosaisen on ilmoitettava:

- 1) asia, jossa vastaus annetaan;
- 2) myöntääkö vai kiistääkö hän muutosta vaatimuksen;
- 3) käsityksensä muutoksenhakijana vaatimusten perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua;
- 4) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen;
- 5) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, *jos hän pitää sitä aiheellisenä; sekä*
- 6) *mahdollinen pyyntö tai suostumus perusteluineen asian ratkaisemisesta pääkäsittelyä toimittamatta.*

Vastaus kehoitetaan antamaan kirjallisesti maa- ja metsätalouden alueen osakkaita, sovelletaan kehoitukseen heidän osaltaan, mitä 260 §:n 2 momentissa säädetään.

Vastaus ja siihen liitetyt asiakirjat on annettava tiedoksi muutoksenhakijalle ja sellaiselle muulle asianosaiselle, jota vastaus koskee.

259 §

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos:

1) asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä; tai

2) asianosaiset ilmoittavat, että heillä ei ole esitettävänä suullista todistelua, ja he pyytävät, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta.

260 §

Maa oikeuden istunnosta on ilmoitettava valittajalle sekä muulle toimituksen asianosaiselle, jonka oikeutta valitus koskee tai joka on ilmoittamista pyytänyt, jos heidän postiosoitteensa on tiedossa, kirjeellä, joka vähintään 14 päivää ennen istuntoa on annettava postin kuljetettavaksi. Jos istunnosta kirjeitse ilmoittaminen sellaisille muille asianosaisille, jotka eivät ole ilmoittamista pyytäneet, huomioon ottaen asianosaisten lukumäärä ja käsiteltävänä oleva asia, ei ole tarpeellista, istunnosta tiedotetaan kuitenkin heidän osaltaan kuuluttamalla yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä vähintään 14 päivää ennen istuntoa.

Jos valitus koskee usean yhdessä omistamaa kiinteistöä tai määräalaa eikä asiassa ole kysymys kiinteistön jaosta, riittää, että istunnosta ilmoitetaan *kutsukirjeellä* yhdelle omistajista. Yhteisomistajalle, joka on tätä pyytänyt, on istunnosta kuitenkin aina ilmoitettava. Jos valitus koskee yhteistä aluetta eikä asiassa ole kysymys sen jakamisesta tai jaon täydentämisestä, istunnosta ilmoitetaan *kutsukirjeellä* osakaskunnalle noudattaen, mitä yhteisäluelain 26 §:ssä säädetään.

Pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa ja asia voidaan ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, että sen ratkaiseminen ei edellytä suullista käsittelyä, ja asianosaiset, joiden oikeutta muutoksenhakemus koskee, suostuvat siihen, että asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta.

260 §

Maa oikeuden pääkäsittelyyn on kutsuttava muutoksenhakija sekä toimituksessa vaati-muksia esittänyt tai saapuvilla ollut asianosainen, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee, noudattaen soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä. Muulle toimituksen asianosaiselle, jonka oikeutta muutoksenhakemus koskee tai joka on ilmoittamista pyytänyt, pääkäsittelystä ilmoitetaan kirjeellä. Jos pääkäsittelystä kirjeitse ilmoittaminen sellaisille muille asianosaisille, jotka eivät ole ilmoittamista pyytäneet, käytettävissä olevien osoitetietojen puutteellisuuden vuoksi tuottaa huomattavia vaikeuksia tai jos se ei, huomioon ottaen asianosaisten lukumäärä ja käsiteltävänä oleva asia, ole tarpeellista, pääkäsittelystä tiedotetaan kuitenkin kuuluttamalla *toimituspaikkakunnalla* leviävässä sanomalehdessä vähintään 14 päivää ennen istuntoa.

Jos *muutoksenhakemus* koskee usean yhdessä omistamaa kiinteistöä tai määräalaa eikä asiassa ole kysymys kiinteistön jaosta, riittää, että istunnosta ilmoitetaan yhdelle omistajista. Yhteisomistajalle, joka on tätä pyytänyt, on istunnosta kuitenkin aina ilmoitettava. Jos *muutoksenhakemus* koskee yhteistä aluetta eikä asiassa ole kysymys sen jakamisesta tai jaon täydentämisestä, istunnosta ilmoitetaan osakaskunnalle noudattaen, mitä yhteisäluelain 26 §:ssä säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettu tiedottaminen maa oikeuden istunnosta katsotaan asianmu-kaisesti suoritetuksi, jos edellä tarkoitettu kirje on vähintään 14 päivää ennen istuntoa annettu postin kuljetettavaksi tai muulla tavoin toimitettu asianosaiselle.

Vastauspyynnön ja muut tässä luvussa tarkoitetut kehotukset ja kutsut maa oikeus saa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lähettää postitse asianosaisen viimeksi toimituksessa tai tuomioistuimelle ilmoittamalla osoitteella.

260 a §

Muutoksenhakija kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että muutoksenhakemus hänen poissa ollessaan jätetään sillensä.

Muutoksenhakijan vastapuoli kutsutaan pääkäsittelyyn sakon uhalla, jos asian käsitleminen edellyttää hänen läsnäoloaan.

Muutoksenhakijan vastapuoli, jonka kuulemista ei pidetä tarpeellisena, kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta.

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa voidaan sakon uhalla velvoittaa saapumaan pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti, jos hänen kuulemistaan pidetään asian selvittämiseksi tarpeellisena.

261 §

Jos asianosainen tai hänen laillinen edustajansa on jäänyt pois pääkäsittelystä, johon häntä on kehoitettu saapumaan sakon uhalla, noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 20 §:n 2 momentissa ja 21 §:ssä säädetään.

262 §

Pääkäsittelyssä on muutoksenhakuasiassa:

1) maaoikeustuomarin tai maaoikeusinsinöörin lyhyesti selostettava, mistä asiassa on kysymys;

2) muutoksenhakijan ilmoitettava, miltä kohdin toimitukseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi;

Kanteluasiassa pääkäsittelyssä asiaa on käsiteltävä noudattaen soveltuvin osin, mitä 3 momentissa säädetään.

263 §

Pääkäsittelyä ei saa lykätä, elleivät tärkeät syyt sitä vaadi. Jos pääkäsittely lykätään, jatkokäsittelyn aika ja paikka on ilmoitettava lykkäyspäätöksessä tai myöhemmin erikseen.

Jos pääkäsittely joudutaan lykkäämään, käsittelyä jatketaan siitä, mihin se jäi edellisen

Pääkäsittelyssä on seuraavassa järjestyksessä:

1) puheenjohtajan tai maaoikeusinsinöörin lyhyesti selostettava, mistä asiassa on kysymys;

2) valittajan ilmoitettava, miltä kohdin toimituksessa tehtyihin ratkaisuihin haetaan muutosta ja mitä muutoksia niihin vaaditaan tehtäväksi;

Edellä 3 momentissa säädetystä järjestyksestä saadaan kuitenkin tarvittaessa poiketa.

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

käsittelyn päättyessä. Jos asian käsittelyyn osallistuu uusi jäsen, asiassa tulee toimittaa kuitenkin uusi pääkäsittely. Todistelua ei sellaisessa tapauksessa kuitenkaan tarvitse ottaa vastaan uudelleen, jos sitä asian selvittämiseksi ei ole pidettävä tarpeellisena. Todistelua ei tarvitse ottaa vastaan uudelleen myöskään silloin, kun se asian laatu ja vastaanotettava todistelu huomioon ottaen aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia tai olennaista haittaa.

266 §

Katselmuksen voi maa-oikeuden määräyksestä pääkäsittelyn ulkopuolella suorittaa myös yksi tai useampi maa-oikeuden jäsen.

(2 mom. kumotaan)

268 §

Maa-oikeuden pääasiantarkaisu muutoksenhakuasiassa on tuomio ja muu ratkaisu on päätös.

Tuomiossa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty tai esitelty pääkäsittelyssä tai katselmuksessa. Jos asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimitamatta, asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Silloin kun asiassa on toimitettu arkistotutkimus tai maa-oikeus on 264 §:n 1 momentin nojalla muutoin hankkinut omasta aloitteestaan selvitystä, se on tässä momentissa tarkoitettua kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa. Tullakseen huomioon otetuksi asiaa ratkaistaessa se on esiteltävä asianosaisille pääkäsittelyssä tai, jos ratkaisu tehdään pääkäsittelyä toimittamatta, siitä on tiedotettava asianosaisille.

Maa-oikeuden ratkaisu on julistettava heti päätösneuvottelun päätteeksi ja sen tulee olla asianosaisten saatavilla maa-oikeuden kansliassa 30 päivän kuluessa ratkaisun julistamisesta. Jos laajassa tai vaikeassa asiassa maa-oikeuden jäsenten neuvottelu tai tuomion laatiminen sitä vaatii, ratkaisu saadaan antaa maa-oikeuden kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista.

268 §

(1 mom. kumotaan)

Tuomiossa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty tai esitelty pääkäsittelyssä tai katselmuksessa. Jos asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimitamatta, asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Silloin kun asiassa on toimitettu arkistotutkimus tai maa-oikeus on 264 §:n 1 momentin nojalla muutoin hankkinut omasta aloitteestaan selvitystä, se on tässä momentissa tarkoitettua kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa. Tullakseen huomioon otetuksi asiaa ratkaistaessa se on esiteltävä asianosaisille pääkäsittelyssä tai, jos ratkaisu tehdään pääkäsittelyä toimittamatta, siitä on varattava asianosaisille tilaisuus antaa lausuntonsa.

(3 mom. kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt maa-oikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaan pääkäsittelyssä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, asiaa ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto.

269 §

Tässä luvussa tarkoitetut kehotukset ja kutsut, jollei luvun säännöksistä muuta johdu, maa-oikeus saa lähettää postitse asianosaisen viimeksi ilmoittamalla osoitteella.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain menettelysäännöksiä sovelletaan asioihin, joissa muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu on toimituksessa julistettu tämän lain voimaantulon jälkeen. Asia käsitellään kärjäoikeudessa kuitenkin aina tässä laissa tarkoitetussa kokoonpanossa, jollei asian pääkäsittely ole lain voimaan tullessa alkanut.

Tämän lain voimaan tullessa maa-oikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään siinä maa-oikeusasioita käsittelevässä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä maa-oikeusasioissa asianomaisen maa-oikeuden tai sen jaoston kanslia sijaitsee lukuunottamatta Etelä-Suomen maa-oikeuden I jaostoa, jolle kuuluvat maa-oikeusasiat siirrettäisiin Helsingin kärjäoikeuden sijaan Vantaan kärjäoikeuteen.

Tasavallan presidentti nimittää tämän lain voimaan tullessa maa-oikeuksien virassa olevat maa-oikeustuomarit ja maa-oikeusinsinöörit asianomaisiin kärjäoikeuksiin perustettaviin vastaaviin kärjätuomarin ja maa-oikeusinsinöörin virkoihin niitä haettavaksi julistamatta. Kärjäoikeuden kärjätuomarilla, joka on ollut nimitettynä maa-oikeustuomarin virkaan, on oikeus kärjätuomarin virassaan käyttää myös entisen virkansa nimeä arvonimenä.

Maa-oikeuksien muu henkilökunta siirretään tämän lain voimaan tullessa asianomaisiin kärjäoikeuksiin perustettaviin vastaaviin virkoihin. Oikeushallintoasioita käsittelevä ministeriö päättää virkojen siirtämisestä ja henkilöstön sijoittamisesta asianomaisiin kärjäoikeuksiin.

2.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1052/1991, uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***2 luku****Päätösvaltaisuudesta****1 §**

Käräjäoikeuden päätösvaltaisesta kokoonpanosta sen toimiessa maa-oikeutena säädetään kiinteistönmuodostamislaisissa (554/1995).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 20 §:n 1 momentti sekä 21 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin niistä on 20 §:n 1 momentti laissa 61/1994, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 13 a § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***8 §**

Maa-oikeuden puheenjohtaja kutsuu maa-oikeuden jäseniksi lautamiehet yhdestä tai usemmasta käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan toimituksen kohteena oleva alue, raja tai osa niistä on. Erityisestä syystä maa-oikeuden jäseniksi

Voimassa oleva laki

Ehdotus

voidaan kutsua myös käräjäoikeuden tuomiopiiriin maa-oikeusasioissa kuuluvan muun käräjäoikeuden lautamiehet.

Käräjäoikeuden maa-oikeusinsinöörit

13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-oikeusasioita myös muissa maa-oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista heidän työtilanteensa mukaisesti määrätään oikeusministeriön päätöksellä.

Maa-oikeusinsinööri on oltava teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen koulutusohjelman mukaisesti diplomi-insinöörin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjätuomaria syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

20 §

Laamannia ja käräjätuomaria syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

20 §

Laamannia, käräjätuomaria ja maa-oikeusinsinööriä syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

21 §

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1 ja 4 §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelyistä;

21 §

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1, 4 ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelyistä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Asetusluonnos

Asetus

kiinteistönmuodostamisasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta

Oikeusministerin esittelystä säädetään 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 291 §:n 1 momentin nojalla:

1 §
Tällä asetuksella kumotaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun kiinteistönmuodostamisasetuksen (1189/1996) 8 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 91—93 §.

2 §
Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Asetusluonnos

Asetus**käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maa- ja metsäoikeuden käsiteltäväksi säädetyissä asioissa**

Oikeusministerin esittelystä säädetään kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a §:n nojalla:

1 §*Tuomiopiirit*

Kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a §:ssä tarkoitettujen käräjäoikeuksien tuomiopiirit maa- ja metsäoikeuksien käsiteltäväksi säädetyissä asioissa ovat seuraavat:

1) Hämeenlinnan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Hämeen maanmittaustoimiston toimialueen ja Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimiston toimialueesta ne kunnat, joita ei ole määrätty kuulumaan Turun käräjäoikeuden tuomiopiiriin;

2) Kuopion käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maanmittaustoimistojen toimialueet;

3) Mikkelin käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Etelä-Savon ja Kaakkois-Suomen maanmittaustoimistojen toimialueet;

4) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Kainuun-Koillismaan ja Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistojen toimialueet;

5) Rovaniemen käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Lapin maanmittaustoimiston toimialueen;

6) Turun käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston toimialueen ja Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimiston toimialueesta ne kunnat, joita ei ole määrätty kuulumaan Hämeenlinnan käräjäoikeuden tuomiopiiriin;

7) Vaasan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Pohjanmaan maanmittaustoimiston toimialueen; sekä

8) Vantaan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsittää Uudenmaan maanmittaustoimiston toimialueen.

Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimiston toimialueen kuntien jakamisesta Hämeenlinnan ja Turun käräjäoikeuden tuomiopiireihin päättää valtioneuvosto.

2 §*Voimaantulo*

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .

Asetusluonnos

Asetus

käräjäoikeusasetuksen muuttamisesta

Oikeusministerin esittelystä

muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeusasetuksen (582/1993) 5, 6 a ja 7 § sekä 8 § 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5, 6 a sekä 7 § asetuksessa 1328/1994, seuraavasti:

5 §

Käräjäoikeudessa voi tuomarin virkojen, maa-oikeusinsinöörin ja kärjäviskaalin virkojen lisäksi olla hallintopäällikön, sihteerin, kanslianhoidajan, osastosihteerin, kärjäsihteerin, haastemiesten esimiehen, haastemiehen, toimistosihteerin, toimistovirkailijan, virastomestarin ja vahtimestarin virkoja. Lisäksi käräjäoikeudessa voi olla muita virkamiehiä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

6 a §

Hovioikeus julistaa laamannin, kärjätuomarin, ylimääräisen kärjätuomarin ja maa-oikeusinsinöörin virat haettaviksi. Muut käräjäoikeuden virat julistaa haettaviksi käräjäoikeus.

7 §

Laamanni nimittää 5 §:ssä tarkoitetut käräjäoikeuden muut virkamiehet kuin tuomarin viran haltijat, maa-oikeusinsinöörit ja kärjäviskaalit. Laamanni ottaa myös työsopimussuhteessa olevan henkilökunnan.

8 §

Kärjätuomarille ja maa-oikeusinsinöörille myönnettävästä vuoden aikana enintään kuusi kuukautta kestävästä virkavapaudesta päättää laamanni, enintään vuoden kestävästä virkavapaudesta hovioikeus ja yli vuoden kestävästä virkavapaudesta korkein oikeus.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

